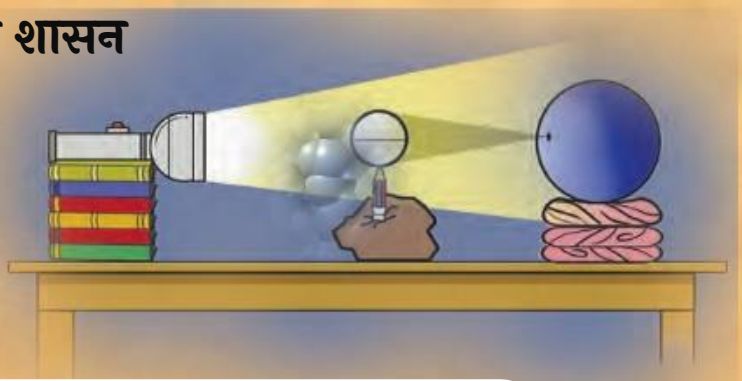
सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

सेतू अभ्यासक्रम

(Bridge course)

इयत्ता –सातवी

विषय : इतिहास ,नागरिकशास्त्र व भूगोल

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (ब्रीज कोर्स)

- प्रवर्तक : शालेय शिक्षण विभाग,महाराष्ट्र शासन
- प्रकाशक : राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद ,महाराष्ट्र,पुणे.
- प्रेरणा : **मा. वंदना कृष्णा**, (भा.प्र.से.)
  अपर मुख्य सचिव,शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग,मंत्रालय,मुंबई.

- मार्गदर्शक : **मा.विशाल सोळंकी**, (भा.प्र.से.)
  आयुक्त (शिक्षण),महाराष्ट्र राज्य,पुणे.
  मा.राहुल द्विवेदी (भा.प्र.से.)
  राज्य प्रकल्प संचालक,महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद,मुंबई.
- संपादक : **मा. दिनकर टेमकर**
  संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद ,महाराष्ट्र,पुणे.
- सहसंपादक : **डॉ.विलास पाटील**
  सहसंचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद ,महाराष्ट्र,पुणे.

- कार्यकारी संपादक : **डॉ.नेहा बेलसरे**
  प्र.प्राचार्य ,राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद ,महाराष्ट्र,पुणे.
  डॉ.दत्तात्रय थिटे
  वरिष्ठ अधिव्याख्याता,सामाजिक शास्त्र विभाग,
  राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद ,महाराष्ट्र,पुणे.

- संपादन सहाय्य : **१) बाळासाहेब गायकवाड**
  विषय सहायक,सामाजिक शास्त्र विभाग,
  राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद ,महाराष्ट्र,पुणे.
  २) **दीपक चांदूरे** ,अधिव्याख्याता,प्रादेशिक विद्या
  प्राधिकरण,अमरावती.
  ३) अण्णासाहेब कुटे,विषय सहायक, डाएट,हिंगोली.

- **निर्मिती सदस्य** :

१)श्री.अरुण शिंदे,विषय सहायक,, डाएट,अंबाजोगाई,जि-बीड.

२)श्री.मंगेश उल्हे,विषय साधन व्यक्ती,गटसाधन केंद्र चांदूर रेल्वे.

३)श्री.सतीश मनोहर,विषय साधनव्यक्ती,पं.स.चिखलदरा.

४)कु.वृषाली देशमुख,सहायक शिक्षक,पं.स.चांदूर बाजार,अमरावती.

५)श्री.धीरज जवळकर,विषय साधन व्यक्ती,गटसाधन केंद्र-धामणगाव रेल्वे,अमरावती.

६)श्री.विलास ठाकूर. शिक्षक,श्री.खोलेश्वर मा.वि.अंबाजोगाई.

७)श्री.नागेश सुनीलराव देशपांडे,शिक्षक,श्री.खोलेश्वर मा.वि.अंबाजोगाई.

८) श्री.शिवप्रसाद मठपती, शिक्षक,सरस्वती विद्यालय गंगाखेड,जि-परभणी

विद्यार्थ्यांसाठी सूचना / विद्यार्थ्यांशी हितगुज

विद्यार्थी मित्रांनो, मागील शैक्षणिक वर्षात तुम्ही ऑनलाइन व इतर विविध मार्गाने तुमचं शिक्षण सुरू ठेवलंत. **या शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीला काही दिवस मागील इयत्तेच्या पाठ्यक्रमाची उजळणी व्हावी आणि या वर्षीच्या इयत्तेच्या अभ्यासक्रमाची पूर्वतयारी हे उद्दिष्ट ठेवून तुमच्यासाठी हा सेतू अभ्यासक्रम तयार करण्यात आला आहे.**

1. सेतू अभ्यासक्रम एकूण 45दिवसांचा असून त्यात ठराविक कालावधी नंतर तीन चाचण्यांचा समावेश आहे.
2. मागील शैक्षणिक वर्षात तुम्ही नेमके काय शिकला हे समजण्यासाठी आणि पुढील इयत्तेचा पाठ्यक्रम समजून घेण्यासाठी हा सेतू अभ्यासक्रम तुम्हाला मदत करणार आहे.
3. हा सेतू अभ्यासदिवसनिहाय क्रमाने सोडवावा.
4. यात दिवसनिहाय तयार केलेल्या कृतिपत्रिकांचा समावेश आहे .तुम्ही दिलेल्या नियोजनाप्रमाणे कृतिपत्रिका स्वप्रयत्नाने सोडवाव्यात.
5. कृतिपत्रिका सोडवताना अडचण आल्यास शिक्षक किंवा पालकांची मदत घ्या.
6. प्रत्येक कृतिपत्रिकेत दिलेला पाठ्यांश अधिक चांगल्या रीतीने समजून घेण्यासाठी व्हिडीओ लिंक दिल्या आहेत ,त्यांचा उपयोग करून संकल्पना समजून घ्या.
7. दिलेल्या नियोजनानुसार येणाऱ्या चाचण्या सोडवा. चाचणी सोडवून झाल्यावर शिक्षकांकडून तपासून घ्या. शेवटी दिलेल्या उत्तरसूचीच्या मदतीने आपल्या उत्तरांची खात्री करा.
8. न समजलेला किंवा अवघड वाटणारा भाग समजून घेण्यासाठी शिक्षकांची किंवा पालकांची मदत घ्या.

हा सेतू अभ्यासक्रम यशस्वीरीत्या पूर्ण करण्यासाठी मन:पूर्वक शुभेच्छा !

शिक्षक / पालकांसाठी सूचना

Covid-19 च्या उद्भवलेल्या परिस्थितीमुळे मागील शैक्षणिक वर्षात प्रत्यक्ष विद्यार्थी समोर असताना वर्ग अध्यापन होऊ शकले नाही. नव्या शैक्षणिक वर्षात ही शाळा कधी सुरू होतील याबाबत अनिश्चितता आहे. मागील शैक्षणिक वर्षात आपण ऑनलाइन माध्यमातून सर्व विद्यार्थ्यांपर्यंत शिक्षण पोहोचवण्यासाठी विविध प्रयत्न केलेत. **मागील शैक्षणिक वर्षात विद्यार्थ्यांनी**

केलेल्या अध्ययनाची उजळणी व्हावी तसेच नवीन शैक्षणिक वर्षात शिकाव्या लागणाऱ्या अभ्यासक्रमाची पूर्वतयारी हा दुहेरी उद्देश ठेवून हा सेतू अभ्यासक्रम तयार करण्यात आला आहे.

1. सेतू अभ्यासक्रम एकूण 45 दिवसांचा असून त्यात ठराविक कालावधीनंतर घ्यावयाच्या एकूण तीन चाचण्यांचा समावेश आहे.
2. सेतू अभ्यासक्रम हा मागील इयत्तेच्या पाठ्यक्रमावर आधारित असून मागील इयत्तेचा पाठ्यक्रम व सध्याच्या इयत्तेचा पाठ्यक्रम यांना जोडणारा दुवा आहे.
3. सदर अभ्यासक्रम हा इयत्तानिहाय व विषयनिहाय तयार करण्यात आला असून तो मागील इयत्तेच्या पाठ्यपुस्तकाशी संलग्न व त्यातील घटकांवर आधारित आहे.
4. सदर अभ्यासक्रमात घटक व उपघटकनिहाय कृतिपत्रिकांचा) वर्कशीट (समावेश आहे . कृतिपत्रिका या अध्ययन निष्पत्ती /क्षमता विधाने डोळ्यासमोर ठेवून तयार करण्यात आल्या आहेत.
5. कृतिपत्रिका या सामान्यपणे सहा भागांत देलेल्या आहेत.इयत्तानिहाय त्यात थोडाफार फरक आढळून येईल .

   पहिला भाग -अध्ययन निष्पत्ती -विद्यार्थी नेमके काय शिकणार आहे. दुसरा भाग -थोड समजून घेऊ -संकल्पनांचे स्पष्टीकरण

   तिसरा भाग - चला सराव करू- सरावासाठी उदाहरणे

   चौथा भाग –सोडवून पाहू- विद्यार्थ्यांना संकल्पना समजली की नाही हे पाहण्यासाठी प्रश्न/ कृती / स्वाध्याय.

   पाचवा भाग- थोडी मदत- संकल्पना अधिक चांगल्या रीतीने समजून घेण्यासाठी मदत हवी म्हणून व्हिडीओ लिंक ,क़्यु आर कोड इत्यादीचा समावेश.

   सहावा भाग -हे मला समजले –विद्यार्थ्यांनी स्वयंमूल्यांकन करावे यासाठी अध्ययन निष्पत्ती दर्शक विधाने.
6. मागील शैक्षणिक वर्षात विद्यार्थी नेमके काय शिकले हे समजण्यासाठी, त्याची चाचपणी करण्यासाठी आणि विद्यार्थ्यांना पुढील इयत्तेतील पाठ्यक्रम समजून घेण्यासाठी हा अभ्यासक्रम अत्यंत महत्त्वाचा ठरणार आहे.
7. शिक्षकांनी प्रत्येक विद्यार्थ्यांकडून सदरचा सेतू अभ्यासक्रम दिवसनिहाय नियोजनाप्रमाणे पूर्ण करून घ्यावा.
8. विद्यार्थी प्रत्येक कृतिपत्रिका) वर्कशीट(स्वप्रयत्नाने सोडवेल याकडे शिक्षकांनी लक्ष द्यावे, आवश्यक तेथे विद्यार्थ्यांना मदत करावी.

9. निश्चित केलेल्या कालावधीनंतर घ्यावयाच्या चाचण्या विद्यार्थ्यांकडून सोडवून घ्याव्यात, चाचण्या तपासून विद्यार्थीनिहाय गुणांची नोंद स्वतःकडे ठेवावी.

१०.चाचणी तपासताना विद्यार्थीनिहाय विश्लेषण करून मागे पडलेल्या विद्यार्थ्यांना अतिरिक्त पूरक मदत करावी.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता: ७ वी विषय : नागरिकशास्त्र **दिवस : १**

पाठ -1)आपले समाजजीवन **संदर्भ**: इयत्ता ६ वी

- **अध्ययन निष्पत्ती**: इयत्ता ६वी

१) व्यक्ती, कुटुंब, आणि संस्था यांचा मिळून समाज बनतो हे समजून घेतात..

२) आपल्या अवतीभोवती आढळणाऱ्या विविधतेविषयी निकोप वृत्ती जोपासतात.

- **अध्ययन निष्पत्ती :** (७ वी)

१) लोकशाहीतील समतेचे महत्व सपष्ट करतात.

२) कायद्यासमोर सर्व व्यक्ती समान असतात हे समजून घेतात.

❖ **काही बाबी आठवूया:**

१) आपल्या मुलभूत दैनंदिन गरजा भागवण्यासाठी आपल्याला कोणकोणत्या वस्तूंची आवश्यकता असते?

उत्तर : ----------

---

२) मुलभूत गरजा पूर्ततेसाठी आपणास कोणाकोणाची मदत घ्यावी लागते?

अ) ---------- आ) ---------- इ) ----------

ई) ----------

३) मानव समूहाने राहू लागल्याने कोणकोणते फायदे झाले?

उत्तर: **मदत हवी आहे काय?**

- DIKSHA APP LINK- https://bit.ly/3eUhGYM

- https://bit.ly/3h0guoB

QR Code : DUT6DB

- **विचार करुया :**

१) मानवाला समूहाने राहण्याची गरज का वाटली?

उत्तर: ----------

---

२) शेती व समाज निर्मिती यांचा सहसंबंध कसा आहे?

उत्तर: ----------

- **चला कृती करुया :**

१) माणसाने भटक्या अवस्थेकडून स्थिर समाज जीवनाकडे वाटचाल कशी केली? या विषयी चर्चा करा.

उत्तर: ----------

---

२) भटक्या अवस्थेतील समाजजीवन व स्थिर समाजजीवन याबद्दल तुलनात्मक चिकित्सा करा.

उत्तर: ----------

---

३) समाजव्यवस्थेच्या निर्मितीमुळे कोणकोणत्या व्यवसायांची निर्मिती केली त्यांची यादी करा.

उत्तर: ----------

---

४) समाज म्हणजे काय समजावून घ्या.

समाज : समाजात सर्व स्त्री-पुरुष, प्रौढ, वृद्ध व लहान मुले-मुली यांचा समावेश होतो. आपली कुटुंबे समाजाचा घटक असतात. समाजात विविध संस्था, संघटना व गट असतात. लोकांमधील परस्पर संबंध, परस्पर व्यवहार यांच्यातील देवाणघेवाण यांचाही समावेश समाजात होतो.

- समान उद्दिष्ट्ये साधण्यासाठी जेंव्हा लोक एकत्रित होतात तेंव्हा त्याचा समाज तर होतो.
- समाजातील दैनंदिन व्यवहार सुरळीत चालण्यासाठी माणसाला नियमांची गरज वाटली. त्यातून पुढे संविधान निर्माण झाले.
- जन्मतः सर्व माणसे समान आहेत. त्यामुळे माणूस म्हणून सर्वांचा दर्जा सारखाच आहे.
- भारताच्या संविधानानुसार सर्वजण काद्यापुढे समान आहेत. संविधानाने आपल्याला संधीच्या समानतेची हमी दिली जाते.

❖ मूल्यमापन प्रश्न :

१) समाज कसा तयार होतो?

उत्तर: ----------

---

२) समाजव्यवस्था विकसित झाल्यामुळे मानवी जीवनात कोणकोणते बदल झाले?

उत्तर: ----------

---

३) समाज व्यवस्थेतील नियम व कायदे यांचे महत्व सपष्ट करा.

उत्तर: ----------

❖ अधिक माहितीसाठी : (QR Code DUT6DB)

DIKSHA APP LINK - https://bit.ly/2MB4VGA
https://bit.ly/2YbqxhQ

आज आपण काय शिकलो :

१) आपल्या मुलभूत व दैनंदिन गरजा.

२) स्थिर समाज जीवनाचे महत्व.

३) समाज निर्मितीची प्रक्रिया.

४) समाज म्हणजे काय?

५) समाज व्यवस्थेतील कायद्याचे महत्व.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता: ७ वी विषय : नागरिकशास्त्र **दिवस : २**

पाठ-2)समाजातील विविधता **संदर्भ**: इयत्ता ६ वी

- **अध्ययन निष्पत्ती**: इयत्ता ६वी

१) विविध प्रकारचे भेदभाव ओळखतात. त्या भेदाचे स्वरूप व स्त्रोत ओळखतात.

२) विविध स्वरूपातील समता व विषमता यातील भेद स्पष्ट करतात. व निकोप पद्धतीने त्यांना सामोरे जातात.

- **अध्ययन निष्पत्ती :** (७ वी)

३) लोकशाहीतील समतेचे महत्व सपष्ट करतात.

४) कायद्यासमोर सर्व व्यक्ती समान असतात हे समजून घेतात.

❖ **काही बाबी आठवूया**:

१) निसर्गात आपल्याला कोणकोणती विविधाता दिसून येते?

उत्तर : ----------

---

२) नैसार्गिक विविधतेमुळे कोणकोणते फायदे झाले आहेत ?

उत्तर : ----------

---

३) मानवी समाजव्यवस्थेत कोणकोणती व्यवस्था दिसून येते?

उत्तर: **----------**

• **मदत हवी आहे काय ? • DIKSHA APP LINK**

https://bit.ly/2Ugomsi

https://bit.ly/2UgnGTA

https://bit.ly/2Uip0Wd

https://bit.ly/3h2Izvi

- **विचार करुया :**

१) भारतीय समाजातील विविधता असले तरीही एकतेची भावना दिसून येते.

उत्तर: ----------

---

२) समाज व्यवस्थेच्या नियमनासाठी कायद्याची आवश्यकता.

उत्तर: ----------

- **चला कृती करुया :**

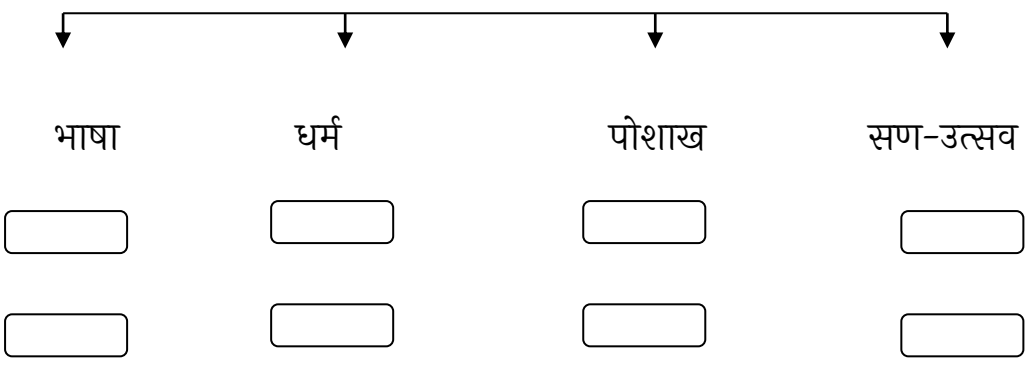
१) भारतीय समाजात कोणकोणती विविधता दिसून येते.याविषयी चर्चा करा ?

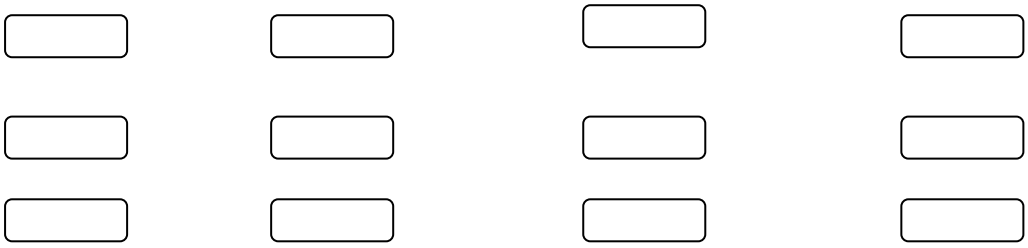
उत्तर : ----------

---

२) भारतीय समाजातील विविधता संदर्भातील तक्ता पूर्ण करा.

भारतीय समाजातील व्यवस्था

३) धर्मनिरपेक्षतेचे तत्व आपण का स्वीकारले? याचा विचार करून धर्मनिरपेक्षता म्हणजे काय? हे समजून घेऊया.

- आपल्या देशात भाषिक व धार्मिक विविधता मोठ्या प्रमाणावर आहे.
- ही विविधता निकोपपणे जपण्यासाठी आपण धर्मनिरपेक्षतेचे तत्व स्वीकारले आहे.
- प्रत्येक व्यक्तीला आपापल्या किंवा आपल्या पसंतीच्या धर्माची उपासना करण्याचे स्वातंत्र्य आहे.
- धर्माच्या आधारे व्यक्ती व्यक्तीमध्ये भेदभाव करता येत नाही. सर्व धर्मांच्या लोकांना राजसत्तेकडून समान वागणूक दिली जाते.

४) समाजात राहून आपण कोणकोणते गुण आत्मसात करतो? आपल्या जडण-घडणीत समाज कशी मदत करा? याविषयी चर्चा करूया.

उत्तर: ----------

---

५) तुम्ही सामाजिक भावनेतून कोणकोणती कार्ये करता त्याबद्दल माहिती सांगा.

उत्तर: ----------

❖ **मूल्यमापन प्रश्न :**

१) सहकार्यामुळे कोणते फायदे होतात?

उत्तर: ----------

---

२) धर्मनिरपेक्षता म्हजे काय?

उत्तर: ----------

---

३) रस्त्याने चालताना एखादी अंध व्यक्ती भेटली, याप्रसंगी तुम्ही काय करा?

उत्तर: ----------

---

४) आपल्या जडणघडणीत समाजाचे महत्व तुमच्या शब्दात सांगा..

उत्तर: ----------

❖ **अधिक माहितीसाठी :** (QR Code E77ETV, EN1P4F)

DIKSHA APP LINK - https://bit.ly/2Ugomsi
https://bit.ly/2UgnGTA
https://bit.ly/2Uip0Wd
https://bit.ly/3h2Izvi

❖ **आज आपण काय शिकलो :**

१) भारतीय सामाजिक विविधता.

२) विविधता हीच आपली ताकद.

३) धर्मनिर्पेक्षतेचे महत्व.

४) आपल्या जडघडणीत समाजाचा सहभाग.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता: ७ वी **विषय : नागरिकशास्त्र** **दिवस : ३**

पाठ-3)ग्रामीण स्थानिक शासन संस्था **संदर्भ**: इयत्ता ६ वी

- **अध्ययन निष्पत्ती**: इयत्ता ६वी

१) स्थानिक पातळीवरील शासनाच्या भूमिकेचे वर्णन करतात.

२) शासनाचे भिन्न स्तर(स्थानिक, प्रादेशिक, राष्ट्रीय ओळखतात)

३) स्थानिक शासन संस्था लोकशाहीचा पाया आहे हे ओळखतात.

- **अध्ययन निष्पत्ती :** (७वी सेतुबंध)

१)स्थानिक शासन व राज्य शासन यातील फरक ओळखतात.

❖ **काही बाबी आठवूया:**

१) आपल्याला जीवन जगण्यासाठी कोणकोणत्या मूलभूत सुविधांची गरज असते?

अ) ---------- आ) ---------- इ) ----------

ई) ----------

२) वरील सुविधा कोण पुरवते?

उत्तर: ----------

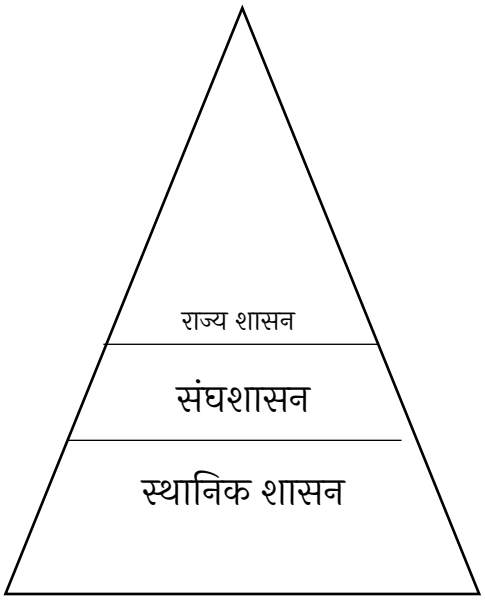
---

१) या सुविधा संदर्भात काही अडचणी निर्माण झाल्यास आपण कोणाकडे तक्रार करतो?

उत्तर: ----------

विचार करूया :

१)आपणास माहीत आहे का? आपल्या परिसरात लोकनियुक्त प्रतिनिधी निवडून आलेले कोण आहेत? उदाहरणार्थ :१)सरपंच,२)खासदार,३) ---------- ४) --------

❖ आपल्या देशात तीन पातळीवरून राज्यकारभार चालतो.

१)संघशासन : संपूर्ण देशाचा राज्यकारभार चालविणे. चलन, परराष्ट्र, व्यवहार, संरक्षण इ.

२)राज्य शासन : संपूर्ण राज्याचा (उदा. महाराष्ट्र राज्याचा) राज्यकारभार चालविणे. कायदा व सुव्यवस्था, आरोग्य, शिक्षण इत्यादी बाबत

३)स्थानिक शासन : ग्रामीण भागातील राज्य कारभार चालवणे. रस्ते, वीज, पाणी इत्यादी सुविधा पुरवणे.

❖ **चला कृती करूया :**

१)पुढील संस्थाचे शहरी व ग्रामीण असे वर्गीकरण करा.

अ)महानगरपालिका

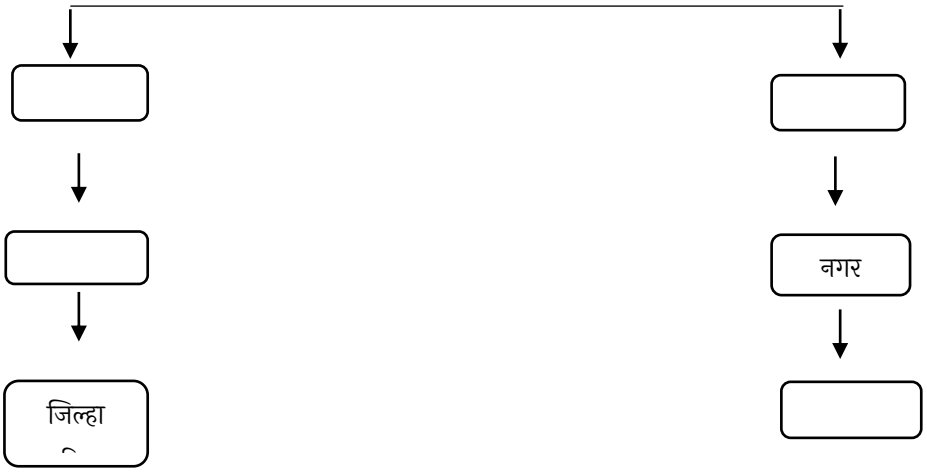
आ)पंचायत समिती

इ)जिल्हा परिषद

ई)नगर पंचायत

उ) नगर परिषद

<u>*स्थानिक स्वराज्य संस्था*</u>

- **ग्रामपंचायत मार्फत पुरविण्यात येणाऱ्या सुविधाची यादी करा.**

१)---------- २) ---------- ३) ----------

४) ----------

- कृती क्रमांक तीन थोडक्यात माहिती लिहा :

१)सरपंच : ----------

---

२)ग्रामसेवक : ----------

---

३)ग्रामसभा : ----------

पंचायत समितीची कामे

लोककल्ण	उद्योग	शिक्षण	स्वच्छता	पाणीपुरवठा	आरोग्य	लोकांची कामे	शेती
		प्राथमिक शिक्षण		स्वच्छ पिण्याचे पाणी			शेती व पशुधन साठी मदत
पंचायत समितीचे कार्ये							

- **पुढील कामाची वरील आकृतीत योग्य विभागात नोंद करा.**

१)नदी, रस्ते, गटारे, विहिरी.

२)दुर्बल घटकांना मदत.

३)हस्त उद्योग, कुटिरोद्योग,

४)रस्ते, स्वच्छता व कचऱ्याची विल्हेवाट.

५)कोरोना लसीकरण

- **मूल्यमापन प्रश्न :**

१)जिल्हा परिषद विषय समित्यांची यादी करा.(इंटरनेटच्या मदतीने)

उत्तर: ----------

---

२)मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्याबद्दल पुढील मुद्द्यांच्या आधारे थोडक्यात माहिती लिहा.

अ)नेमणूक : ----------

ब)कार्य : ----------

३) तुम्ही जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी आहेत, असे समजून सद्यपरिस्थिती पाहता कोरोना परिस्थिती कोणत्या कामाला प्राधान्य दिले असते? याचे थोडक्यात वर्णन करा.

उत्तर: ----------

अधिक माहितीसाठी (QR Code E7GAVI

दीक्षा APP लिंक- https://tinyurl.com/yxn9y5tl

https://tinyurl.com/y5tlvllo

https://tinyurl.com/y4fl6vpz

https://tinyurl.com/y532daz5

आज आपण काय शिकलो?

- १(शासनाचे भिन्न स्तर

  २)स्थानिक शासन संस्था

  ३)सामाजिक शासन संस्थेची कार्ये

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course): शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय :सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ४

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 1. पृथ्वी आणि वृत्ते

अध्ययन निष्पत्ती : अक्षवृत्त आणि रेखावृत्त ओळखतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया!

1) विषुववृत्त कशास म्हणतात ?

---

2) पृथ्वीगोलावर काही उभ्या व आडव्या रेषा आहेत .

---

3) अशा रेषा पृथ्वीवर प्रत्यक्ष काढता येतील का ?----------

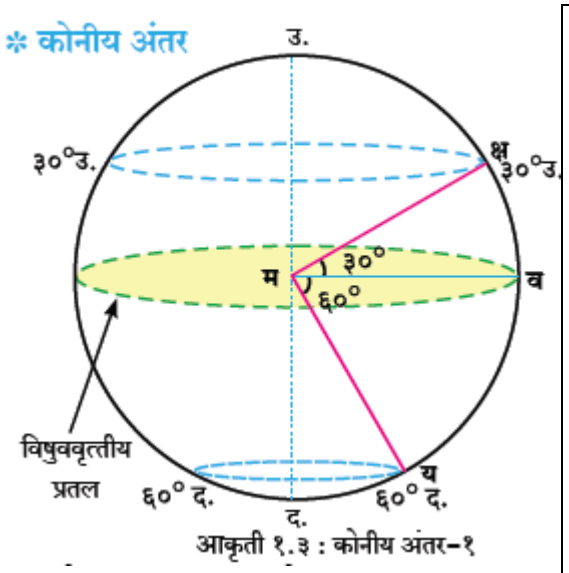
****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग करा. - https://tinyurl.com/5d3yvnvd

****

आवश्यक साहित्य –पेन्सिल,कागद ,इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल

अध्ययन अनुभव /कृती 1 – खालील आकृतीचे निरीक्षण करा. कोनीय अंतर समजून घ्या. अशीच आकृती सोबतच्या चौकटीत काढा.

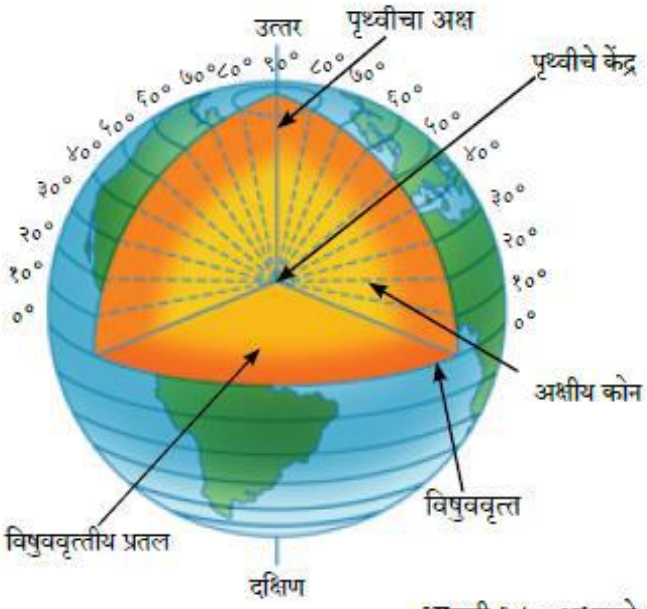
आकृती १.३ : कोनीय अंतर-१

पृथ्वीवरील स्थाननिश्चिती करण्यासाठी पृथ्वीगोलावर काढलेल्या उभ्या व आडव्या रेषा प्रत्यक्षात पृथ्वीवर नाहीत; त्या काल्पनिक आहेत. पृथ्वीवर काढलेल्या आडव्या काल्पनिक वर्तुळाकार रेषांना अक्षवृत्ते असे म्हणतात, अक्षवृत्ते ही कोनीय अंतर मोजून काढलेली असल्यामुळे त्यांची मूल्ये अंशात सांगितली जातात मूल्यांना अक्षांश त्या . असे म्हणतात . सर्व अक्षवृत्ते एकमेकांना समांतर असतात . सोबतची आकृती पाहून उत्तरे लिहा .

- अक्षवृत्ताचा कोन कोठे होतो ?

- सर्वात मोठ्या अक्षवृत्ताचे मूल्य किती आहे ?त्याला काय म्हणतात ?

कृती 2

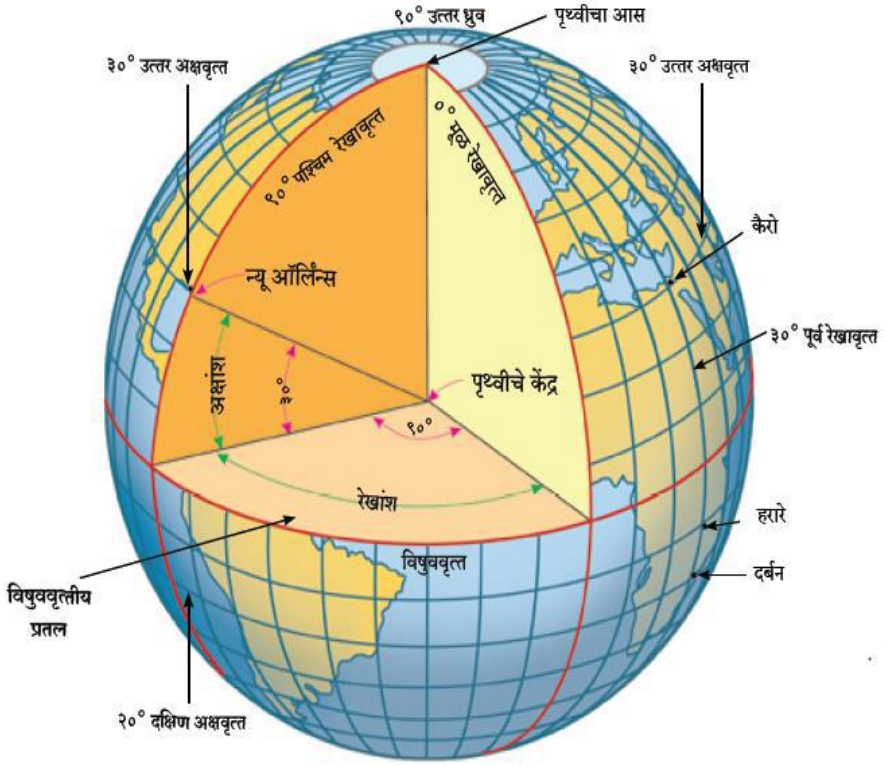

आकृती १.५ : अक्षवृत्ते

आकृती १.५ मध्ये दाखवल्याप्रमाणे विषुववृत्तीय प्रतलापासून अक्षांशाचे कोन मोजले जातात. त्यामुळे विषुववृत्त हे ०° चे अक्षवृत्त समजतात. त्याला मूळ अक्षवृत्त असेही म्हणतात. हे सर्वांत मोठे अक्षवृत्त (बृहतवृत्त) आहे. विषुववृत्तापासून उत्तरेकडे व दक्षिणेकडे अक्षवृत्तांचे मूल्य वाढत जाते.

उत्तर व दक्षिण ध्रुवांना जोडणाऱ्या अर्धवर्तुळाकार रेषा काढता येतात त्यांना .रेखावृत्ते असे म्हणतात. 0° रेखावृत्ताला मूळ रेखावृत्त म्हणतात रेखावृत्तापासून इतर रेखावृत्तांची कोनीय या . अंतरे अंशामध्ये सांगितली जातात, त्यांना रेखांश म्हणतात सर्व रेखावृत्ते आकाराने सारखीच . .असतात

- रेखावृत्ताचा कोन कोठे होतो ?

पृथ्वीवर प्रत्येकी १° च्या अंतराने एकूण १८१ अक्षवृत्ते काढता येतात.

- ०° चे विषुववृत्त.
- १° ते ९०° अशी उत्तर गोलार्धातील ९० अक्षवृत्ते.
- १° ते ९०° अशी दक्षिण गोलार्धातील ९० अक्षवृत्ते.

प्रत्येकी १° च्या अंतराने एकूण ३६० रेखावृत्ते काढता येतात.

- ०° मूळ रेखावृत्त
- १८०° रेखावृत्त
- १° पूर्व ते १७९° पूर्व रेखावृत्ते, म्हणजेच पूर्व गोलार्धात एकूण १७९ रेखावृत्ते असतात.
- १° पश्चिम ते १७९° पश्चिम रेखावृत्ते, म्हणजेच पश्चिम गोलार्धात एकूण १७९ रेखावृत्ते असतात.

पृथ्वीगोलावरील अक्षवृत्ते आणि रेखावृत्ते यांच्यामुळे वृत्तजाळी तयार होते. पृथ्वीवरील स्थाननिश्चितीसाठी या वृत्तजाळीचा उपयोग होतो.

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/5pb65wmv https://tinyurl.com/4mzbh8zr

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 1. पृथ्वी आणि वृत्ते याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : मूळ अक्षवृत्ताचे मूल्य किती आहे? त्या अक्षवृत्ताला काय म्हणतात?

प्रश्न 2 : मानवाने अक्षवृत्त व रेखावृत्त ह्या काल्पनिक रेषा कशासाठी निर्धारित केल्या असतील?

प्रश्न 3 : पुढील विधाने चूक की बरोबर ते सांगा. चुकीची विधाने दुरुस्त करून लिहा.

1) सर्व अक्षवृत्ते विषुववृत्ताजवळ एकत्रित येतात .

---

2) रेखावृत्ते एकमेकांना समांतर असतात.

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/vnddd2ww

2) इयत्ता 6वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 1. पृथ्वी आणि वृत्ते यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

3) गुगल किंवा मोबाईल मधील GPS च्या सहाय्याने तू जिथे आहे त्या स्थानाचे अक्षांश व रेखांश शोध.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ५

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 2. चला वृत्ते वापरुयात

अध्ययन निष्पत्ती : अक्षवृत्त आणि रेखावृत्त ओळखतो..

****

पहिले काही बाबी आठवूया!

1) अक्षवृत्ते आणि रेखावृत्ते यांतील वेगळेपण सांग?

---

2) खालील चौकटीत वृत्तजाळीची आकृती काढ .

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर 1. पृथ्वी आणि वृत्ते या घटकावर दिलेली माहिती वाचून सांगितलेली कृती कर किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/wz8th4bn

****

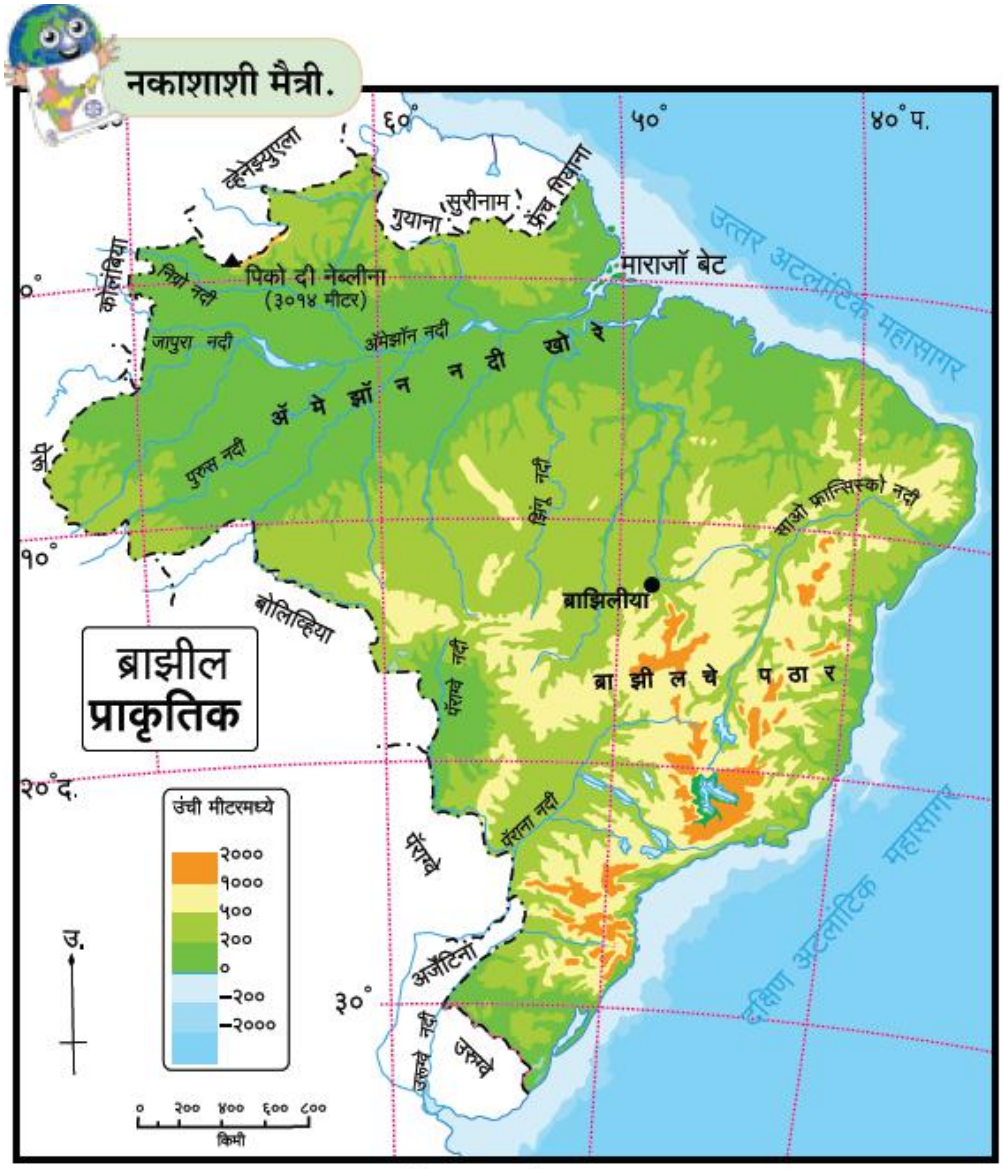
आवश्यक साहित्य – चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक

अध्ययन अनुभव / कृती – खालील आशय वाचून कृती करूयात.

- पृथ्वीवरील एखाद्या ठिकाणाचे स्थान सांगताना फक्त एक अक्षवृत्त व एक रेखावृत्त विचारात घेतले जाते उदा. दिल्ली हे ठिकाण 28°36'50" उ.अक्षांश व 77०12'3"पू.रेखांशावर आहे.
- पृथ्वीवरील कोणत्याही प्रदेशाचा विस्तार सांगताना नेहमी त्याच्या सर्वदूर टोकांकडील अक्षवृत्ते व रेखावृत्ते घेतली जाते.उदा.ऑस्ट्रेलिया या देशाचा विस्तार 10°30'द ते 43°39'द.अक्षवृते व 113°पू.ते 153०30' पू.रेखावृत्तादरम्यान आहे.

- नदी,रस्ता,सीमा इत्यादी बाबींचा विस्तार सांगताना सुरुवातीच्या स्थानावरील अक्षांश व रेखांश तसेच शेवटच्या स्थानावरील अक्षांश व रेखांश विचारात घेतले जातात .

खालील आकृतीचे निरीक्षण करून त्यावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे दे.

आकृती २.३ : ब्राझीलचा नकाशा

- ब्राझीलची राजधानी ब्राझिलीयाचे स्थान कोणत्या अक्षांश व रेखांशाने निश्चित होते ? _____
- ५° १५'अक्षवृत्त ते ३३° ४५'अक्षवृत्तां दरम्यान असणारा ब्राझील देश कोणकोणत्या रेखावृत्तां दरम्यान आहे ? _____
- ब्राझील या देशाचा उत्तर – दक्षिण विस्तार कोणकोणत्या गोलार्धांत आहे ? _____
- ब्राझील या देशाचा पूर्व–पश्चिम विस्तार कोणत्या गोलार्धांत आहे ? _____
- साओ फ्रान्सिस्को नदीचा विस्तार कोणत्या वृत्तांच्या आधारे लिहता येईल ? _____
- मॉराजॉ बेटाचे स्थान अक्षवृत्त व रेखावृत्ताच्या आधारे सांगा. _____

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/538zpyw8

https://tinyurl.com/45nnjuxz

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक 2. चला वृत्ते वापरुयात याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : पृथ्वीवरील एखाद्या ठिकाणाचे स्थान कशा प्रकारे निर्धारित केले जाते?

प्रश्न 2 : स्थाननिश्चिती मध्ये वृत्तजाळीचे महत्व काय आहे?

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव .https://tinyurl.com/4xsrvp7e

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 2. चला वृत्ते वापरुयात यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

3) गुगल अर्थच्या सहाय्याने महत्त्वपूर्ण अक्षवृत्त व रेखावृत्त शोध.

==========

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ६

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 4. हवा आणि हवामान

अध्ययन निष्पत्ती : हवा आणि हवामान यांतील फरक सांगतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया!

1) आपल्याला जिवंत राहण्याकरिता पाणी व अन्न या पेक्षाही अधिक महत्वाचे काय आहे ?

---2)

आपल्याकडील मुख्य ऋतूंची नावे लिहा. -------

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/j9jtmzhx

****

आवश्यक साहित्य – इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल

अध्ययन अनुभव / कृती –

बाजूचा उतारा वाचून हवा म्हणजे काय हे समजून घे.

❊ हवा

एखाद्या ठिकाणची विशिष्ट वेळेला असणारी वातावरणाची स्थिती आपण प्रत्येकजण अनुभवत असतो. तिचे वर्णनही आपण करतो. ही स्थिती अल्पकालीन असते. यालाच आपण त्या ठिकाणाची हवा म्हणतो. उदा., थंड हवा, गरम हवा, कोरडी हवा, दमट हवा, इत्यादी.

आता तुझ्या परिसरातील हवा कशी आहे याच्या नोंदी खालील तक्त्यात कर.

कधी ?	हवेच्या स्थितीचे वर्णन
काल दुपारी	
काल सायंकाळी	
काल रात्री	
आज सकाळी	
आज दुपारी	
आज सायंकाळी	

बाजूचा उतारा वाचून हवामान म्हणजे काय हे समजून घे.

❊ हवामान

तुमच्या असे लक्षात येईल की प्रत्येक ऋतूचा विशिष्ट कालावधी असतो. सर्वसाधारणपणे वर्षाच्या त्याच कालखंडात आपण हे ऋतू अनुभवत असतो. हवामानशास्त्रज्ञ एखाद्या प्रदेशातील हवेचे अनेक वर्षे निरीक्षण करतात. या अभ्यासातून त्या प्रदेशातील हवेची सरासरी स्थिती निश्चित केली जाते. हवेची अशी दीर्घकालीन सरासरी स्थिती म्हणजे त्या प्रदेशाचे 'हवामान' होय. उदा., हवामान शीत व कोरडे, उष्ण व दमट किंवा उष्ण व कोरडे असे सांगता येते.

आता विविध ऋतुंमध्ये हवामान कसे असते याच्या नोंदी खालील तक्त्यात कर.

ऋतू	हवामान
पावसाळा	
हिवाळा	
उन्हाळा	

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहे- https://tinyurl.com/8deebb97

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 4. हवा आणि हवामान याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : हवा म्हणजे काय ? हे उदाहरणासह सांग.

प्रश्न 2 : हवामान म्हणजे काय ? हे उदाहरणासह सांग.

प्रश्न 3 : हवा आणि हवामान या मध्ये काय फरक आहे?

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/uhnr9hkz

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 4. हवा आणि हवामान यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता: ७ वी विषय **नागरिकशास्त्र** **दिवस : ७**

पाठ-4)शहरी स्थानिक शासन संस्था **संदर्भ**: इयत्ता ६ वी

❖ **अध्ययन निष्पत्ती**(६वी) :

१) स्थानिक पातळीवरील शासनाच्या भूमिकेचे वर्णन करतात.

२) शासनाचे भिन्न स्तर(स्थानिक, प्रादेशिक, राष्ट्रीय ओळखतात)

३) स्थानिक शासन संस्था लोकशाहीचा पाया आहे. हे ओळखतात.

४) ग्रामीण आणि शहरी स्थानिक शासन संस्थेचे आरोग्य व शिक्षण या क्षेत्रातील कार्यप्रणालीचे विश्लेषण करततात.

❖ **अध्ययन निष्पत्ती** (7 वी सेतुबंध)

१) स्थानिक शासन व राज्य शासन यातील फरक ओळखतात.

❖ **काही बाबी आठवूया** :

१) शासनाचे विविध स्तर कोणते?

अ) ---------- आ) ---------- इ) ----------

२) ग्रामपंचायतीची कार्य कोणती?

अ) ---------- आ) ---------- इ) ----------

३) पंचायत समितीची कार्य कोणती?

अ) ---------- आ) ---------- इ) ----------

❖ **मदत हवी आहे काय?** (QR Code E7GAVI)

❖ **विचार करूया** :

१) गावाचा कारभार ग्रामपंचायत चालवते इतर शहराचा कारभार कोण चालवीत असेल?

उत्तर: ----------

---

२) शहरात कोण कोणती शासकीय कार्यालये असतात ?

उत्तर: ----------

---

३) तुम्हाला माहिती असलेल्या कार्यालयाची नावे लिहा.

उत्तर: ----------

❖ **चला कृती करूया**

कृती क्र. १) शहरांमध्ये पुरवल्या जाणाऱ्या वसुली सुविधांची यादी करा.

१) रोजगाराची संधी

२) ----------

३) ----------

४) ----------

कृती क्र. २) शहरांमधील समस्यांची यादी करा.

१)राहण्यास अपुरी जागा.

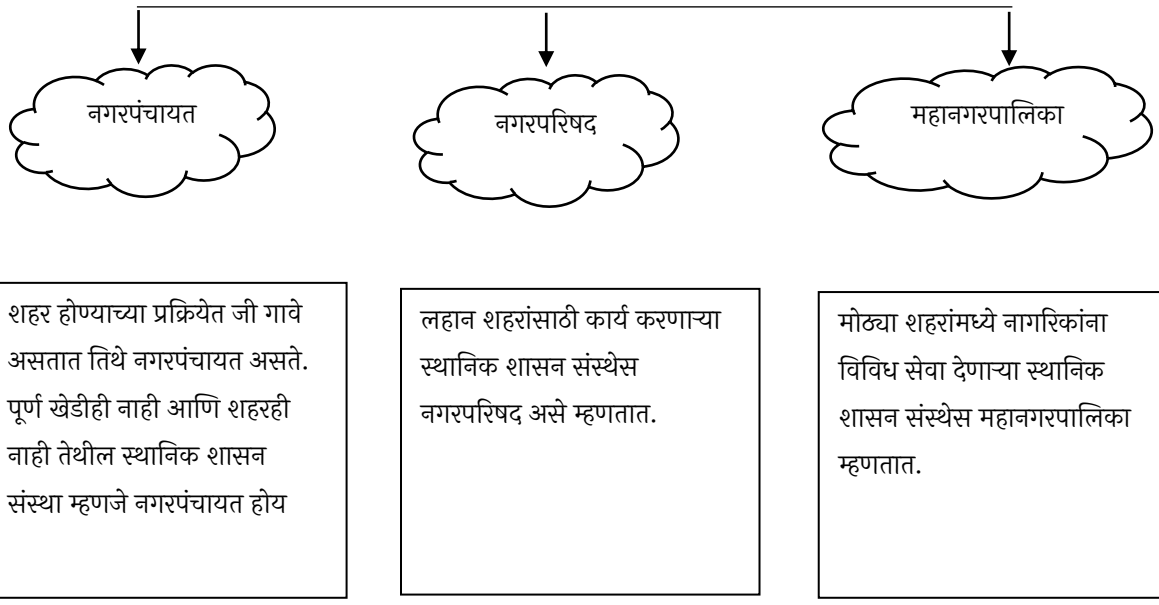
२) ----------

३) ----------

४) ----------

कृती क्र. ३) शहरी भागातील शासन संस्थाचे पुढील प्रकार समजून घेऊ.

शहरी शासन संस्थेचे प्रकार

कृती क्र. ४) खाली दिलेल्या यादीतून महानगरपालिकेची कामे शोधा व बरोबर असलेल्या कामापुढे (√) खून करा. नसलेल्या कामापुढे (×) अशी खून करा.

१) पाणीपुरवठा - ☐ २) बांधकाम परवानगी ☐ ३) प्राथमिक शिक्षण ☐

४) सरपंचास मानधन ☐ ५) देशाच्या सीमांचे रक्षण ☐

६) विधिमंडळाच्या अधिवेशनास उपस्थिती ☐

७) रेल्वेचे वेळापत्रक ठरविणे ☐

८) रोगप्रतिबंधक उपाययोजना ☐

९) अनधिकृत बांधकामावर हातोडा ☐

१०) शहर वाहतूक सुविधा ☐

- **मूल्यमापन प्रश्न :**

❖ पुढील प्रसंगी तुम्ही कोणती कृती कराल?

१)कचरा वेचकांना तुमच्या घरातील कचरा देताना कोणती काळजी घ्याल?

उत्तर: ----------

---

२)पुलावरून नदीमध्ये काही लोक कचऱ्याने भरलेल्या पिशव्या टाकत आहेत.

उत्तर: ----------

---

३)लोक रस्त्यावर जुने टायर व कचरा जाळत आहेत.

उत्तर: ----------

❖ **अधिक माहिती साठी** (QR Code E7Q6X6)

❖ **आज आपण काय शिकलो?**

१) शहरी शासन संस्थेचे प्रकार

२) शहरांमधील सोयीसुविधा व समस्यांची जाण ३) शहरी शासन संस्थेचे कार्य

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता: ७ वी **विषय : नागरिकशास्त्र** **दिवस : ८**

पाठ-4)शहरी स्थानिक शासन संस्था **संदर्भ**: इयत्ता६ वी

- **अध्ययन निष्पत्ती** :

१)स्थानिक पातळीवरील शासनाच्या भूमिकेचे वर्णन करतात.

२)शासनाचे भिन्न असणार स्थानिक प्रादेशिक राष्ट्रीय ओळखतात.

३)स्थानिक शासन संस्था लोकशाहीचा पाया आहे हे ओळखतात.

४)ग्रामीण व शहरी स्थानिक शासन संस्थेचे कार्य प्रणालीचे विश्लेषण करतात.

- **काही बाबी आठवूया** :

१)स्थानिक शासन संस्थेचे प्रकार कोणते?

उत्तर: ----------

---

२)शहरी शासन संस्थेचे प्रकार कोणते पंचायत समिती व नगरपरिषदेची कार्य कोणती आहेत?

उत्तर: ----------

- **मदत हवी आहे काय?**(QR Code E7GAVI)DIKSHA App.

- **विचार करुया**:

१)ग्रामपंचायतचा कारभार कसा चालतो?

उत्तर: ----------

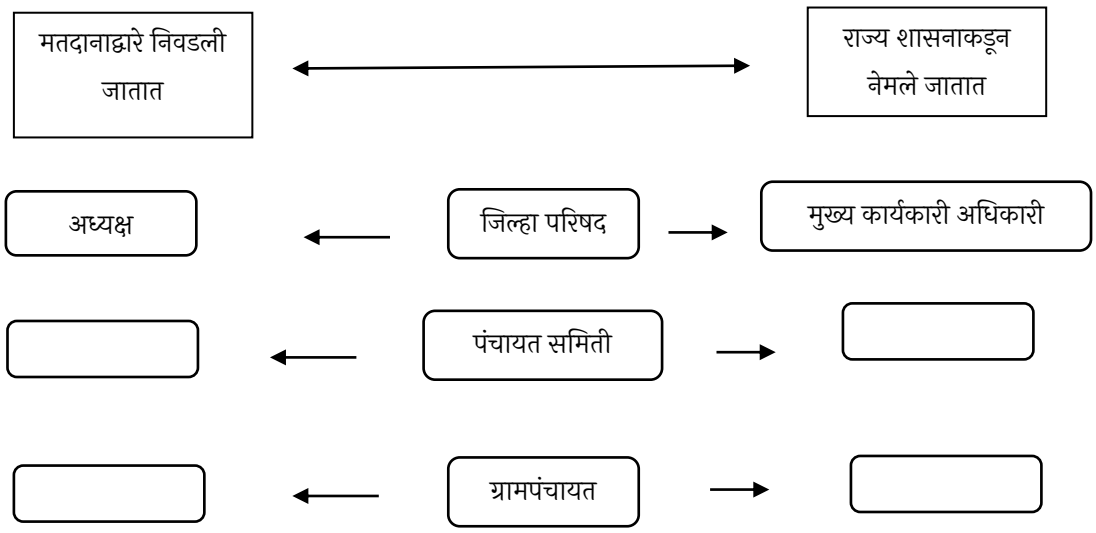
२)महानगरपालिकाचा कारभार कसा चालतो?

उत्तर: ----------

- **चला कृती करुया:**

कृती क्र.१.

पंचायत राज व्यवस्था समजून घेऊ (रिकाम्या जागाभरा)

कृती क्र. 2: रिकाम्या जागा भरा

ग्रामीण स्थानिक शासन संस्था

पदाधिकारी	**पदे**	**ग्रामपंचायत**	**पंचायत समिती**	**जिल्हा परिषद**
सदस्य संख्या	किमान	**७**		
	कमाल	**१७**		
लोकनियुक्तपदाधिकारी	सरपंच			
	उपसरपंच			
शासन नियुक्त अधिकारी	ग्रामसेवक			

कृती क्रमांक ३:

शहरी स्थानिक शासन संस्था नगरपंचायत

पदाधिकारी	पदे	नगरपंचायत	नगर परिषद	महानगरपालिका
सदस्य संख्या	किमान	९		
	कमाल	१५		
पदाधिकारी	अध्यक्ष			
	उपाध्यक्ष			
अधिकारी	कार्यकारी अधिकारी			

- **मूल्यमापन प्रश्न :**

१)पुढील अधिकारी व पदाधिकारी यांच्या भूमिकांची वर्णन तुमच्या शब्दात करा.

अ)जिल्हा परिषद अध्यक्ष :

उत्तर: ----------

आ) गट विकास अधिकारी :

उत्तर: ----------

इ)नगराध्यक्ष :

उत्तर: ----------

ई)महापौर :

उत्तर: ----------

❖ **अधिक माहितीसाठी :**(QR Code E7Q6X6)DIKSHA App.

❖ आज आपण काय शिकलो

१) ग्रामीण व शहरी स्थानिक शासनसंस्थांचा तुलनात्मक अभ्यास.

२) ग्रामीण व शहरी स्थानिक शासन संस्थेचे लोकनियुक्त पदाधिकारी.

३) ग्रामीण व शहरी स्थानिक शासन संस्थेचे शासन नियुक्त अधिकार

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता: ७ वी **विषय : नागरिकशास्त्र** **दिवस : ९**

पाठ – 5) जिल्हा प्रशासन **संदर्भ**: इयत्ता ६ वी

- **अध्ययन निष्पत्ती (६वी)**

१)जिल्हा प्रशासनाची माहिती मिळवतात.

२)सार्वजनिक समस्या सोडवण्यासाठी प्रत्येकाचा सहभाग महत्त्वाचा असतो हे स्पष्ट करतात.

- **अध्ययन निष्पत्ती (७वी सेतुबंध)**

१)लोकशाही शासन संस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करतात.

- **काही बाबी आठवू या**

१)जिल्हा परिषद मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचे कार्य कोणते?

२)नगर परिषद मुख्याधिकारी यांचे कार्य कोणते ग्रामपंचायत ग्रामसेवक यांचे कार्य कोणते?

❖ **मदत हवी आहे काय?**(QR Code E7Q6X6)DIKSHA App.

https://tinyurl.com/yy2cfx5l

https://tinyurl.com/yxdp4gvv

❖ **विचार करुया**

१) करोना आपत्कालीन परिस्थितीत (टाळेबंदीच्या) लोकडाऊन अंमलबजावणीसाठी कोणते अधिकारी व कर्मचारी कार्य करताना दिसून आले?

उत्तर: ----------

---

२)जिल्हा प्रशासनाचा प्रमुख कोण असतो?

उत्तर: ----------

❖ **चला कृती करुया:**

कृती क्र. १)आपत्कालीन परिस्थितीत तुमच्या जिल्ह्यातील जिल्हाधिकारी यांनी काढलेल्या निर्बंधाच्या आदेशाचे वाचन करा.

कृती क्रमांक 2)आंतरजालाच्या इंटरनेटच्या मदतीने जिल्हाधिकाऱ्यांची नेमणूक व कर्तव्य याबाबत माहिती मिळवून पुढील तक्ता पूर्ण करा.

जिल्हाधिकारी यांची कर्तव्ये			
शेती	**कायदा व सुव्यवस्था**	**निवडणूक अधिकारी**	**आपत्ती व्यवस्थापन**
उदा. शेतसारा गोळा करणे	जिल्ह्यात शांतता प्रस्थापित करणे	मतदार याद्या अद्ययावत करणे	आपत्तीग्रस्तांचे पुनर्वसन करणे

कृती क्रमांक ३)कोरोना आपत्कालीन परिस्थितीत टाळेबंदीच्या कालावधीत तुमच्या जिल्ह्यात कोण कोणते निर्बंध लागू होते ते लिहा.

१)उदा. मेडिकल 24 तास सुरू होते.

२) ----------

३) ----------

कृती क्रमांक ४) आपत्कालीन परिस्थितीत आपत्ती व्यवस्थापन अंतर्गत प्रशासकीय अधिकारी कोण कोणत्या भूमिका पार पाडाव्या लागतात? त्याची माहिती मिळवा.

१) जिल्हाधिकारी : **----------**

२) जिल्हा पोलिस प्रमुख: **----------३) तहसीलदार**: **---**

----------४) नगर परिषद मुख्याधिकारी : ----------कृती क्रमांक ५) तुम्हाला यापैकी कोण व्हावेसे वाटते? व का? ते सांगा.

१) जिल्हाधिकारी: **----------**

----

२) जिल्हा पोलिस प्रमुख: **----------**

----

३) तहसीलदार : ----------

❖ **मूल्यमापन प्रश्न**:

१)आपत्तीच्या कालावधीत तुम्ही कोणती जबाबदारी पार पाडाल? ते लिहा.

उत्तर: **----------**

----

२)तहसीलदारावरकोणती जबाबदारी असते?

उत्तर: **----------**

❖ **आपत्तींची यादी करा:** अधिक माहितीसाठी (QR Code E7Z2YT)

https://tinyurl.com/yy2cfx5l

https://tinyurl.com/yxdp4gvv

https://tinyurl.com/yyxac9ea

https://tinyurl.com/y2cacxtn

https://tinyurl.com/y5rl6w5o

❖ **आज आपण काय शिकलो?**

१)जिल्हा प्रशासन

२)जिल्हाधिकारी यांचे कार्य

३)जिल्हा पोलीस प्रमुखाचे कार्य

४)तहसीलदार यांची जबाबदारी

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : १०

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 4. हवा आणि हवामान

अध्ययन निष्पत्ती : हवा आणि हवामान यांतील फरक सांगतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया!

1) एखाद्या ठिकाणच्या विशिष्ट वेळेच्या वातावरणाच्या स्थितीला काय म्हणतात ?

---

2) हवामान म्हणजे काय ?

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/8deebb97

****

आवश्यक साहित्य – आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक

अध्ययन अनुभव / कृती – खाली दिलेला 'हवेची अंगे' हा उतारा वाचा.

हवेची अंगे –

हवेमध्ये तापमान, वारे, आर्द्रता, इत्यादींमुळे वारंवार बदल घडताना आढळतात. ही सर्व हवेची मुख्य अंगे आहेत. त्यांचा आपल्या दैनंदिन व्यवहारावर व जीवनशैलीवर परिणाम होत असतो. हवेच्या या अंगांचा विचार हवामान सांगण्यासाठी केला जातो.

पुढील पानावर दिलेल्या आकृतीचे निरीक्षण करून हवेच्या मुख्य अंगाबाबत समजून घ्या.

हवेची मुख्य अंगे

- **तापमान :** पृथ्वीच्या पृष्ठभागास सूर्यापासून उष्णता मिळते. या उष्णतेमुळे पृथ्वीचा पृष्ठभाग तापतो. तापलेल्या भूपृष्ठाच्या सान्निध्यामुळे जवळची हवा तापते व त्यानंतर हवेचे वरचे थर क्रमाक्रमाने तापतात. त्यामुळे समुद्रसपाटीपासून जसजसे उंच जाऊ तसतसे हवेचे तापमान कमी होते. अशाच प्रकारे साधारणपणे विषुववृत्तापासून दोन्ही ध्रुवांकडे तापमान कमी कमी होत जाते.

- **वायुदाब :** हवेला वजन असते. त्यामुळे हवेचा दाब निर्माण होतो. हवेच्या दाबाला वायुदाब म्हणतात. वातावरणाच्या सर्वांत खालच्या थरावर त्यावरील हवेचा दाब पडतो त्यामुळे हवेची घनता वाढते. पृथ्वीच्या पृष्ठभागालगत वायुदाब जास्त असतो. उंचीनुसार तो कमी होतो. हा झाला ऊर्ध्व वायूदाब. तापमानातील फरकामुळे देखील वायूदाबात बदल होतो. हे बदल क्षितिज समांतर दिशेत घडतात. त्यामुळे हवेचे वाऱ्यात रूपांतर होते.

- **वारे :** जास्त वायुदाबाकडून कमी वायुदाबाकडे हवा क्षितिजसमांतर दिशेत वाहू लागते, त्यास वारा म्हणतात. कमी व जास्त वायुदाबातील फरकांनुसार वाऱ्याचा वेग ठरतो.

- **आर्द्रता :** वातावरणात बाष्प असते. ज्या हवेत बाष्प जास्त असते ती हवा दमट असते. वातावरणातील दमटपणास आर्द्रता म्हणतात. वातावरणातील आर्द्रतेचे प्रमाण तापमानावर अवलंबून असते. जास्त तापमानाच्या हवेमध्ये जास्त बाष्प मावू शकते.

- **वृष्टी :** हवेतील बाष्पाचे पाणी व हिम यांत होणारे रूपांतरण व ते पुन्हा पृथ्वीवर येणे यास वृष्टी म्हणतात. पाऊस, हिम, गारा इत्यादी वृष्टीची रूपे आहेत.

****

काय समजले? – (वरील आशय वाचून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहे- https://tinyurl.com/bwy6sx2c

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 4. हवा आणि हवामान याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : हवेची मुख्य अंगे कोणती?

प्रश्न 2 : हवेच्या अंगांचा विचार कशासाठी केला जातो ? ---

प्रश्न 3 : आर्द्रता कशास म्हणतात ?

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/2nkphmmn

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 4. हवा आणि हवामान यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

==========

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ११

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 4. हवा आणि हवामान

अध्ययन निष्पत्ती : तापमानावर परिणाम करणारे घटक सांगतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया!

1) तापमान म्हणजे काय? --

---

2) सर्वाधिक तापमान कोणत्या ऋतुमध्ये असते ?

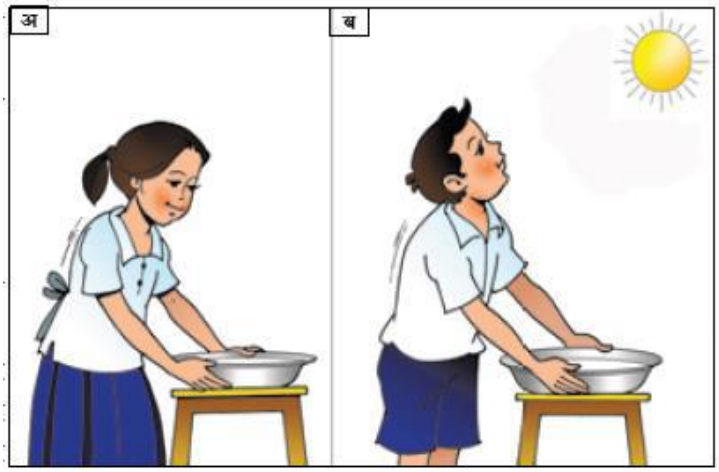
****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/78jvtbzs

****

आवश्यक साहित्य –भांडे, पाणी, वाळू

अध्ययन अनुभव / कृती –

- समान आकाराची चार भांडी घे .
- त्यातील दोन भांड्यामध्ये सारख्या प्रमाणात पाणी टाका .
- उर्वरित दोन भांड्यात सारख्या प्रमाणात वाळू किंवा माती टाका .
- पाणी असलेले एक भांडे घरात व एक भांडे घराबाहेर सूर्यप्रकाशात ठेवा .
- तसेच माती असलेले एक भांडे घरात व एक भांडे घराबाहेर सूर्यप्रकाशात ठेवा .
- आता खालील तक्त्यात निरीक्षणे नोंदवा .त्याकरिता खालील संकेतांक वापरू शकता .

खूप थंड – ☆	थंड – ☆ ☆	साधारण गरम – ☆ ☆ ☆	गरम – ☆ ☆ ☆ ☆	खूप गरम - ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

वेळ	**घरातील भांडे**		**सूर्यप्रकाशातील भांडे**	
	पाण्याचे	**वाळूचे**	**पाण्याचे**	**वाळूचे**
सकाळी 10:00				
दुपारी 12:00				
दुपारी 3:00				
सायंकाळी 5:00				
सायंकाळी 6:00				
रात्री 9:00				
उद्या सकाळी 7:00				

घरातील पाणी व वाळू यांची तुलना सूर्यप्रकाशातील पाणी व वाळू यांचे सोबत केल्यास तुझ्या असे लक्षात आले असेल की, सूर्यप्रकाशामुळे पाणी व वाळू या दोघांच्याही तापण्यावर मोठा प्रभाव पडतो. सूर्यप्रकाशातील पाणी व वाळू यांचे निरीक्षण केले तर लक्षात येते की, पाणी उशिरा तापते व उशिरा थंड होते. तर वाळू / माती अर्थात जमीन लवकर तापते व लवकर थंड होते.

याच कारणामुळे समुद्रकिनारी भागात खंडांतर्गत भागापेक्षा हवेचे तापमान दिवसा कमी असते तर रात्री जास्त असते. तर खंडांतर्गत भागात मात्र किनारी भागापेक्षा हवेचे तापमान दिवसा जास्त असते व रात्री कमी असते.

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/3994wmek
https://tinyurl.com/223c8864

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 4. हवा आणि हवामान याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : जमीन व पाणी यांच्या तापण्यामध्ये काय फरक आहे?

प्रश्न 2 : कोकण व विदर्भ यांची तुलना करता कोणत्या भागात सायंकाळी तापमान लवकर कमी होईल ?

****

अधिक सराव करू – 1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव.

https://tinyurl.com/y6rmhhn5 https://tinyurl.com/ykfrr5y8

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 4. हवा आणि हवामान यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

==========

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : १२

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 6. महासागरांचे महत्त्व

अध्ययन निष्पत्ती : महासागर मानवासाठी कसा महत्त्वाचा आहे हे उदाहरणासह स्पष्ट करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया!

1) नद्यांचे पाणी वाहत जाऊन शेवटी कोठे मिळते ? ---

---------- ----------

2) भारताच्या दक्षिण दिशेला कोणता महासागर आहे?

मदत हवी आहे का – ?मित्रांनोजर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील , वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा - .करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग करhttps://tinyurl.com/223c8864

****

आवश्यक साहित्य – स्टीलची बशी, पाणी

अध्ययन अनुभव / कृती –

एका स्टीलच्या बशीत थोडेसे पाणी घ्या. (आकृती ६.२) पाणी शक्यतो कूपनलिकेचे (बोअरवेलचे) असल्यास उत्तम. हे पाणी उन्हात ठेवा. पाणी पूर्णपणे आटेपर्यंत बशी काढू नका. पाणी पूर्ण आटल्यानंतर बशीचे निरीक्षण करा. तुम्हांला काय दिसते ते पहा. त्या पदार्थाची चव घेऊन पहा.

आकृती ६.२ : पाणी असलेली बशी सूर्यप्रकाशात ठेवावी.

भौगोलिक स्पष्टीकरण

तुमच्या असे लक्षात येईल की बशीतील पाण्याचे बाष्पीभवन होऊन बशीत पाण्याच्या जागी सफेद रंगाचा थर साचलेला दिसेल. हा थर चवीला खारट-तुरट असतो. हे पाण्यातील क्षार असतात, हे आपल्या लक्षात येईल. पेयजल म्हणून आपण जे पाणी वापरतो त्यामध्ये क्षारांचे प्रमाण कमी असते. महासागर, सागर किंवा समुद्र यांच्या पाण्यात क्षारांचे प्रमाण जास्त असते. म्हणून ते पाणी चवीला खारट लागते.

वरील प्रमाणेच कृती करून महासागरातील पाण्यापासून मीठ मिळविले जाते. मीठ हा पदार्थ समुद्रकिनारी भागात मिठागरे तयार करून मिळविला जातो. मिठाप्रमाणेच फॉस्फेट, सल्फेट, आयोडीन अशी खनिजे समुद्रात असतात. खनिजांसाठी आपण काही प्रमाणत महासागरांवर अवलंबून असतो.

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/57kff9w8
https://tinyurl.com/aj4vwhb

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 6. महासागरांचे महत्त्व याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : आपल्याला मिठ कोठून मिळते ?----------

प्रश्न 2 : समुद्रातून कोणती खनिजे मिळतात? ----------

प्रश्न 3 : तुझ्या लहान भावाने म्हटले की समुद्रात खूप पाणी असूनही त्याचा काहीच उपयोग नाही. त्याचे हे म्हणणे खरे आहे की खोटे? का ? ----------
---

****

अधिक सराव करू – 1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव.
https://tinyurl.com/429zwbb9

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 6. महासागरांचे महत्त्व यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता: ७ वी **विषय : नागरिकशास्त्र** **दिवस : १३**

पाठ – 5) जिल्हा प्रशासन **संदर्भ**: इयत्ता ६ वी

❖ **अध्ययन निष्पत्ती : ६ वी :** जिल्हा प्रशासनाची माहिती मिळवतात.

❖ **अध्ययन निष्पत्ती**(७वी सेतुबंध) : लोकशाही शासन संस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करतात.

❖ **काही बाबी आठवूया :**

१)जिल्हाधिकारी यांचे कार्य कोणते?

२)तहसिलदार यांना तालुका दंडाधिकारी म्हणून कोणते कार्य करावे लागतात?

❖ **मदत हवी आहे काय?**DIKSHA App वरील पाठाचे अवलोकन करावे.

https://tinyurl.com/y

❖ **विचार करुया :**

१)न्यायाधीश, वकील यांच्या बद्दल आपणास असणाऱ्या माहितीचे थोडक्यात वर्णन करा.

उत्तर: ----------

❖ **चला कृती करुया :** न्याय व्यवस्थेची माहिती समजून घेऊ.

सर्वोच्च न्यायालय

↓

उच्च न्यायालय

↓

जिल्हा न्यायालय

↓ ↓

दिवाणी न्यायालय सत्र न्यायालय

कोणत्याही एका वकिलाची मुलाखत घेऊन न्याय व्यवस्थेची रचना व कार्य समजून घ्या.

- **मूल्यमापन प्रश्न :**

१) न्यायव्यवस्थेच्या शिरोभागी कोणते न्यायालय असते ?

उत्तर: ----------

---

२) जिल्हा पातळीवर कार्य करणाऱ्या न्यायालयाला काय म्हणतात?

उत्तर: ----------

- **जोड्या जुळवा**:

गट अगट ब

अ)जिल्हाधिकारी	१)तालुका दंडाधिकारी
ब)जिल्हान्यायालय	२)कायदा व सुव्यवस्था राखणे
क)तहसीलदार	३)तंटे सोडविणे

❖ **अधिक माहितीसाठी :** (QR Code E7Z2YT)

https://tinyurl.com/y

- **आज आपण काय शिकलो?**

१)न्याय व्यवस्थेची रचना

२)जिल्हास्तरीय न्यायालय

३)न्यायालयाचे कार्य

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** दिवस १४

पाठ-2)इतिहासाची साधने **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : E8Hu34 इतिहासाची विविध साधने ओळखतात आणि त्यांचा या काळातील इतिहासाच्या पुनर्लेखनासाठी उपयोग स्पष्ट करतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१. लिहिण्यासाठी कोणत्या साहित्याचा उपयोग केला जातो?

उत्तर : ----------

---

२. तुम्हाला एक जुने नाणे सापडले तर तुम्ही काय कराल?

उत्तर : ----------

---

३. तुमच्या घरात असलेल्या आजी.आजोबांच्या काळातील वस्तू अथवा साहित्याची यादी करा-

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

१) http://bit.ly/3vhTtV2

२) http://bit.ly/3oDoblvh

1. **करून पाहूयात :**

१) कोणत्याही नाण्याचे निरीक्षण करा व त्यावरून खालील नोंदी करा .

(नाण्यावरील वर्ष ,वापरलेला धातू ,नाण्यावरील मजकूर)

2. आवश्यक साहित्य (जुनी नाणी) :

3. कृती :

१) शिवाजी महाराजांच्या काळातील चलन कोणत्या नावाने ओळखले जात असे.ते शोधा ?

उत्तर : ----------

---

२) कोणत्याही नाण्यावरून त्या काळातील कोणती राजे व राजवट होती ते शोधा.

उत्तर : ----------

---

३) भारतातील असलेले प्रत्येक चित्र.आकार यावरून ऐतिहासिक माहिती मिळावा , भाषा ,

४) जेष्ठ नागरिकांकडून धातूच्या वस्तूशास्त्रे यावरून संग्रह करा व ,नोटा ,ववविध नाणी ,

.त्याचा ऐतिहासिक संदर्भ शोध

- **काय समजले?**

१) वरील कृती केल्यावर तुला काय समजले ते लिही.

उत्तर ---------- :

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा :**

१) https://bit.ly/344k24b

२) https://bit.ly/346y

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस-१५**

प्रश्न १ला :- रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा **गुण :- ५**

१) आपल्या काही भावनिक आणि ---------- गरजाही असतात..

२) भारत हे जगातील एक महत्त्वाचे ---------- राष्ट्र आहे..

३) जिल्हा परिषदेच्या निवडणुका दर ..... वर्षांनी होतात..

४) महाराष्ट्रात प्रथम --------- येथे महानगरपालिका स्थापन करण्यात आली.

५) ---------- हा जिल्हा प्रशासनाचा प्रमुख असतो.

प्रश्न २ रा:-खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा **गुण :- ६**

१) तहसीलदारावर कोणती जबाबदारी असते?

उत्तर : ----------

---

२) शहरामध्ये कोणकोणत्या समस्या आढळतात ?

उत्तर : ----------

---

3)समाजात संघर्ष केव्हा निर्माण होऊ शकतात ?

उत्तर : ----------

---

४) समाज कसा तयार होतो टे सांगा ?

उत्तर : ----------

BEST OF LUCK .....!!!!!

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : १५

==========

वेळ : 15 मिनिटे सेतू अभ्यासक्रम चाचणी – 1 एकूण गुण : 06

प्रश्न 1 : रिकाम्या जागी योग्य शब्द दिलेल्या पर्यायांमधून लिही. (गुण – 2)

1) उत्तर ध्रुव ते दक्षिण ध्रुव यांना जोडणाऱ्या काल्पनिक रेषांना ----------
----काय म्हणतात.

अ) अक्षवृत्त आ) रेखावृत्त इ)विषुववृत्तीय ई)कर्कवृत्त

2) अचानक पर्जन्यवृष्टी झाल्याने ----------

अ) हवामानामध्ये बदल होईल. आ हवामानामध्ये बदल होणार नाही.

इ) हवेमध्ये बदल होईल. ई) हवे मध्ये बदल होणार नाही.

प्रश्न 2 : खालीलवाक्ये चूक की बरोबर ते लिहा. चूक असल्यास बरोबर करून लिहा. (गुण – 2)

1) महासागर हे आपल्यासाठी उपयोगी नाहीत---------- ,---------- .
.----------

2) अक्षवृत्त व रेखावृत्त ह्या नैसर्गिक रेषा आहेत---------- ,---------- .
.----------

प्रश्न 3 : वृत्तजाळीची आकृती काढ. (गुण – 2)

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** दिवस १६

पाठ-5)प्राचीन भारतातील धार्मिक प्रवाह **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : संताच्या धार्मिक समन्वय या शिकवणुकीमधील साम्य ओळखतात. प्राचीन काळातील विविध धर्म आणि विचारपद्धती यांची मूलभूत तत्त्वे आणि मूल्ये यांचे विश्लेषण करतात.

पहिले काही बाबी आठवूयात :

१) वर्धमान महावीरांनी कोणती शिकवण दिली?

---

२) गौतम बुद्धांचे कोणते वचन विख्यात आहे त्याद्वारे .कोणती मुल्ये प्रकट होतात?

---

३) ख्रिचन धर्माची शिकवण काय सांगते?

---

४) इस्लाम धर्माची शिकवण काय सांगते ?

---

५) इस्लाम धर्माचा कोणता ग्रंथ प्रसिद्ध आहे?

मदत हवी आहे काय ?

दीक्षा APP LINK https://bit.ly/2XEdSFl https://bit.ly/3dFKwvR

करून पाहूयात :

1) पंच महाव्रत्ते लिहा .

1---------- 2---------- 3----------

4---------- 5----------

2)पुढील चार आर्यसत्येचा अर्थ स्पष्ट करा.

1.दु :ख - ----------

2 .दु :खाचे कारण - ----------

3. दु :ख- निवारण ----------

4. प्रतिपद - ----------

आवश्यक साहित्य इयत्ता सहावी इतिहास पाठ्यपुस्तक

कृती :

१) वर्धमान म्हविरणी कोणती शिकवण दिली ?

उत्तर : ----------

---

२) ख्रिचन धर्म मध्ये काय सांगितले आहे?

उत्तर : ----------

---

३) पारशी विचारसरणीचा गाभा कोणता आहे?

उत्तर ---------- :

काय समजले?

२) वरील कृती केल्यावर तुला प्राचीन भारतातील धार्मिक प्रवाह या पाठातून काय समजले ते लिही.

३) उत्तर ---------- :

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा :**

१) DIKSHA app. Google Earth

https://bit.ly/2XEdSFl https://bit.ly/3dFKwvR

https://bit.ly/2MMDD01 https://bit.ly/2MB5LDe

https://bit.ly/2MDsyhm https://bit.ly/376QBPi

https://bit.ly/2Y86AIP

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : 17

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 6. महासागरांचे महत्त्व

अध्ययन निष्पत्ती : महासागर मानवासाठी कसा महत्त्वाचा आहे हे उदाहरणासह स्पष्ट करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया!

1) मिठागर म्हणजे काय---------- ?

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग करा. - https://tinyurl.com/57kff9w8

****

आवश्यक साहित्य – चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल

अध्ययन अनुभव / कृती – महासागर मानवासाठी कसा महत्त्वाचा आहे याची काही उदाहरणे खालील चित्रांच्या व छोट्या उताऱ्या द्वारे दर्शविली आहेत. त्या चित्रांचे निरीक्षण करून महासागराचे महत्व लिहा.

आकृती ६.८: जलवाहतूक

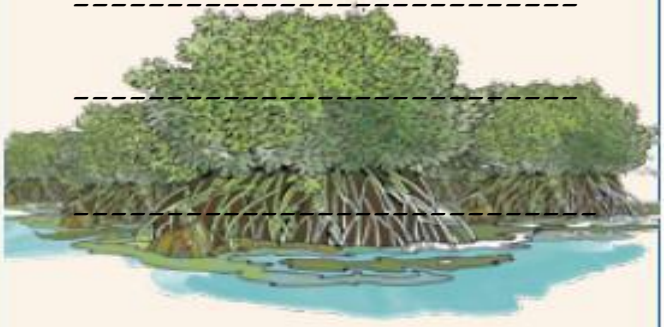
महासागर व संसाधने

महासागरातून मीठ, मासे, शंख, शिंपले यांसार उत्पादने मिळतात हे आपण मागे बघितलेच आहे. व्यतिरिक्त सागरतळातून लोह, शिसे, कोबाल्ट, सोडिय मँगनीज, क्रोमियम, झिंक इत्यादी खनिज पदार्थ मिळता खनिज तेल व नैसर्गिक वायूदेखील मिळतो.

आकृती ६.७ : १. शिसे, २. कोबाल्ट, ३. मँगनीज, ४. लोह खनिज

- भविष्यात महासागराच्या लाटा, भरती-ओहोटी यांचा उपयोग करून वीजनिर्मिती करता येणार आहे.
- महासागरातील खारे पाणी क्षारविरहित करून पिण्यायोग्य करता येणे शक्य आहे. त्यामुळे पेयजलाची टंचाई काही प्रमाणात दूर करता येईल. संयुक्त अमिरातीमधील दुबई या शहराची पेयजलाची व्यवस्था याच पद्धतीने करतात.

आकृती ६.६ : तिवरी/खारफुटी वने

- सागर किनाऱ्यावर दलदलीच्या भागात, खाडी क्षेत्रात क्षारयुक्त मृदा व दमट हवामान असते. अशा ठिकाणी तिवरी/खारफुटीची जंगले, सुंद्रीची वने वाढतात. खारफुटीचे लाकूड तेलकट, हलके व टिकाऊ असते. इंधनासाठी व नाव तयार करण्यासाठी या लाकडांचा उपयोग होतो. खारफुटीच्या वनांमुळे किनारी भागास महाकाय लाटांपासून संरक्षण मिळते. तसेच या वनांच्या प्रदेशात सागरी जैवविविधता संरक्षित राहते. या वनांच्या शेजारी शहरे असल्यास या वनांना शहरांची फुप्फुसे म्हणून ओळखतात.

****

अध्ययन अनुभव / कृती – 18 मे २०२१ रोजी तौत्के चक्रीवादळ आपल्या राज्याच्या किनारी भागात धडकले. या वादळात खूप मोठे नुकसान झाले. वादळानंतर वादळाचे परिणाम दाखविणारे विविध छायाचित्रे प्रसारमाध्यमातून प्रसिद्ध झाली. त्यातीलच एक फोटो खाली दिलेला आहे.

वरील चित्र पाहून तुझ्या मनात काय विचार आलेत? ----------

शहरांमध्ये निर्माण होणारा घनकचरा सागरजलात टाकणे, तेलगळती, जहाजांतून टाकले जाणारे साहित्य, मासेमारीचा अतिरेक, किनाऱ्यावरील खारफुटी जंगलतोड, पाणसुरुंगामुळे होणारे विध्वंस, उद्योग व शहरे यांतून सोडले जाणारे सांडपाणी व समुद्रातील

उत्खननामुळे होणारे प्रदूषण इत्यादी कारणांनी महासागराच्या पाण्याचे मोठ्या प्रमाणावर प्रदूषण होत आहे.

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/y4d9mr7y
https://tinyurl.com/382y6smb

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 6. महासागरांचे महत्त्व याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : महासागर मानवासाठी कसा महत्त्वाचा आहे हे उदाहरणासह स्पष्ट करा.

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/5cu3ce2r
https://tinyurl.com/aj4vwhb

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 6. महासागरांचे महत्त्व यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : १८**

पाठ-1)भारतीय उपखंड आणि इतिहास **इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : इतिहास आणि भूगोल यांचा सहसंबध ओळखतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) इतिहास म्हणजे काय?

उत्तर : ----------

---

२) इतिहासाचे चार प्रमुख आधार स्तंभ कोणते?

उत्तर : ----------

---

3) भारताच्या चारी दिशेला असलेले भूप्रदेश सांगा ?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

https://bit.ly/3eR1WFK

https://bit.ly/2XHC2yR

करून पाहूयात :

1)तुम्ही पाहितलेल्या घरांचे प्रकार लिहा.

---

2)भारताच्या नकाशातून भारतातील भूप्रदेशांची नावे शोधा व लिहा .

आवश्यक साहित्य: इतिहासाचे पाठ्यपुस्तक , इंटरनेट **, भारताचा नकाशा**

कृती :

१) हिमालया बद्दल माहिती लिहा.

उत्तर : ---

---

2)मानवी समाजजीवन कोणत्या गोष्टीवर अवलंबून आहे?

उत्तर : ---

---

3)तुमच्या परिसरात आढळणाऱ्या नद्यांची नावे लिहा .

उत्तर : ---

- **काय समजले?**

१) वरील कृती केल्यावर तुला भारतीय उपखंड आणि इतिहास या पाठात काय समजले ते लिही.

उत्तर : ----------

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा :**

DIKSHA app. https://bit.ly/3eR1WFK

https://bit.ly/2XHC2yR

https://bit.ly/2YdDacy
https://bit.ly/376CYj3

https://bit.ly/3eOjxOO
https://bit.ly/3cFyAsH

https://bit.ly/30iGENl

३) Google Earth

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : १९**

पाठ-4)वैदिक संस्कृती **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : भारताचे सांस्कृतिक व वैज्ञानिक शेत्रातील योगदान स्पष्ट करतात.उदा.खगोलशास्त्र ,वैद्यकशास्त्र ,गणित , धातुशास्त्र इत्यादी.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) वैदिक काळातील भाषा कोणती ?

उत्तर : ----------

---

२) सर्वाधिक प्राचीन साहित्य कोणते ?

उत्तर : ----------

---

३) आपल्या आहारामध्ये कोण कोणते पदार्थ असतात ?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

१) DIKSHA App https://bit.ly/2zdowtg https://bit.ly/3eZNYBN
https://bit.ly/378LoX7 https://bit.ly/2z7VD1q

करून पाहूयात :

१) सध्याची मनोरंजनाची साधने ----------

---

2) पाठात आलेले नवीन शब्द व त्याचे अर्थ लिहा.----------

आवश्यक साहित्य : इयत्ता सातवी पाठ्यपुस्तक व आंतरजाल

कृती :

१) एका शब्दांत उत्तरे लिहा

वैदिक वाङ्मयाची भाषा ----------

विदु म्हणजे ----------

गोधूम म्हणजे ----------

घराचा प्रमुख म्हणजे ----------

श्रेणीच्या प्रमुखाला म्हणत ----------

२) सध्याच्या काळात स्त्रिया घ्हालात असलेल्या दागिन्यांची नावे लिहा .

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

२) वरील कृती केल्यावर तुला वैदिक संस्कृती या पाठात काय समजले ते लिही.

३) उत्तर ---------- :

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा :** DIKSHA app. Google Earth

https://bit.ly/2zdowtg https://bit.ly/3eZNYBN

https://bit.ly/378LoX7 https://bit.ly/2z7VD1q

https://bit.ly/2ALKMKW https://bit.ly/2UboXvp

https://bit.ly/2Ue0QfG https://bit.ly/2MyDEV3

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद महाराष्ट्र पुणे ,

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस: २०**

पाठ-7)मौर्यकालीन भारत **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : प्राचीन काळातील विविध धर्म आणि विचार पद्धती यांची मूलभूत तत्त्वे आणि मुल्ये यांचे विश्लेषण करतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) मौर्य काळात कोणते व्यवसाय होते?

उत्तर : ----------

---

२) सम्राट अशोकाने उभारलेल्या स्तंभावरकोणत्या प्राण्यांची शिल्पे आहेत?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

DIKSHA App -link **https://tinyurl.com/y2a4ew9h**

https://tinyurl.com/y2ln6ljs

करून पाहूयात :

1) सांगा पाहू

सत्रप-

सुदर्शन -

देवान पियो पियदसी –

अष्टपद -

2)मौयकालीन राज्यव्यवस्था मध्ये प्रत्येक विभागाची राजधानी कोणती होती ते लिहा.

पूर्व विभाग-

पश्चिम विभाग –

दक्षिण विभाग-

उत्तर विभाग –

कृती :

1) सम्राट अशोकाने लोकपयोगीकोणती कामी केली?

उत्तर : ----------

---

2)मौर्यकालीन मनोरंजन आणि खेळाची साधने कोणती होती?

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

वरील कृती केल्यावर तुला मौर्यकालीन भारत या पाठातून काय समजले ते लिही.

उत्तर : ----------

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा :**

DIKSHA app link **https://tinyurl.com/y2a4ew9h**

https://tinyurl.com/y2ln6ljs

https://tinyurl.com/y5r2nny7

https://tinyurl.com/y5sarfv4

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : २१

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 7. खडक आणि खडकांचे प्रकार

अध्ययन निष्पत्ती : खडकांच्या प्रकारानुसार फरक करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया ! जमीन खोदत गेल्यास केवळ मातीच असते की अन्य काही बाबी असतात ?

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. https://tinyurl.com/jfa3hknh

****

आवश्यक साहित्य – चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक

अध्ययन अनुभव / कृती –

घराच्या अंगणामध्ये वडीलधारी मंडळींच्या देखरेखीखाली एक ते दीड फुट खोल खड्डा कर. खड्डा करताना सुरवातीला व शेवटी निघणारी माती सारखीच आहे की त्यात फरक आहे; याचे निरीक्षण कर. आता त्या खड्ड्यात

पृथ्वीच्या पृष्ठभागाचे बाहेरील कवच (शिलावरण) कठीण आहे, तसेच ते माती व **खडक** यांचे बनलेले आहे हे आपण मागील इयत्तेमध्ये शिकलो आहोत.

भूपृष्ठावर व त्याखालीसुद्धा खडक आढळतात. भूपृष्ठावर तसेच त्याखालील शिलावरणामध्ये तयार झालेल्या **खनिजां**च्या मिश्रणाला खडक म्हणतात. खडक नैसर्गिक प्रक्रियेतून निर्माण होतात.

खडकांचे गुणधर्म हे त्यामधील खनिज पदार्थ, खनिजांचे प्रमाण व ही खनिजे एकत्र येण्याच्या प्रक्रियेवर अवलंबून असतात. खडकांमध्ये सिलिका, ॲल्युमिनिअम, मॅग्नेशिअम व लोह ही खनिजे प्रामुख्याने आढळतात. यांशिवाय इतरही खनिजे असतात.

हे नेहमी लक्षात ठेवा.

खडकाला दगड, पाषाण, शिला किंवा शिळा असेही म्हणतात.

एक रोपटे लावून खड्डा बुजवून दे. आता

येथे दिलेल्या माहितीचे वाचन करून समजून घे.

काय समजले? – (ही कृती करून व माहिती वाचून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहे- https://tinyurl.com/z68py6by

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 7. खडक आणि खडकांचे प्रकार याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : शिलावरण कशाचे बनलेले आहे?----------

प्रश्न 2 : खडक कशास म्हणतात? ----------

प्रश्न 3 : खडकांमध्ये प्रामुख्याने कोणती खनिजे आढळतात ?

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/4z23yjf6

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 7. खडक आणि खडकांचे प्रकार यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : २२

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 7. खडक आणि खडकांचे प्रकार

अध्ययन निष्पत्ती : खडकांच्या प्रकारानुसार फरक करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया! खडक कशास म्हणतात? ----------

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/jfa3hknh

****

आवश्यक साहित्य –चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल, खडक, कागद

अध्ययन अनुभव / कृती – घराच्या परिसरात आढळणाऱ्या विविध खडकांचा संग्रह कर. त्यांचे निरीक्षण कर व त्यांच्यामध्ये दिसून येणारा फरक लिहून काढ. ----------
---

आता पुढील माहिती वाचून खडकांचे प्रकार समजून घे.

❊ खडकांचे प्रकार

निर्मितीप्रक्रियेनुसार खडकांचे तीन प्रमुख प्रकार पडतात.

- अग्निजन्य खडक /अग्निज खडक/मूळ खडक
- गाळाचे खडक /स्तरित खडक
- रूपांतरित खडक

ज्वालामुखीच्या उद्रेका दरम्यान भूपृष्ठाखाली शिलारस आणि भूपृष्ठावर लाव्हारस थंड होत जाऊन त्यांचे घनीभवन होते. या प्रक्रियेतून निर्माण होणाऱ्या खडकांना **अग्निजन्य खडक** असे म्हणतात.

❊ गाळाचे खडक

तापमानातील सतत होणाऱ्या फरकांमुळे खडक तुटतात. खडकांमधून पाणी झिरपल्यामुळे खडकांमधील खनिजे विरघळतात. अशाप्रकारे खडकांचा अपक्षय होऊन खडकाचे बारीक तुकडे होतात किंवा खडकांचा भुगा होतो. नदी, हिमनदी, वारा यांच्या प्रवाहाबरोबर खडकांचे हे कण सखल प्रदेशाकडे वाहत जातात. त्यांचे एकावर एक असे थर साचत जातात. या संचयनामुळे खालील थरावर प्रचंड दाब निर्माण होतो. त्यामुळे हे थर एकसंध होतात व त्यातून गाळाचे खडक निर्माण होतात.

❊ रूपांतरित खडक

पृथ्वीवर ज्वालामुखी व इतर भू-हालचाली सतत घडत असतात. त्या घडत असताना तेथील अग्निजन्य व रासायनिक गुणधर्म बदलतात. मूळ खडकातील स्फटिकांचे पुनर्स्फटिकीकरण होते. म्हणजेच खडकांचे रूपांतरण होते. अशा प्रकारे तयार झालेल्या खडकांना रूपांतरित खडक असे म्हणतात. रूपांतरित खडकांत जीवाश्म आढळत नाहीत.

काय समजले? – (ही कृती करून व माहिती वाचून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/2b6t2628 तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 7. खडक आणि खडकांचे प्रकार याचे वाचन कर.

****

फरक लिही –

अग्निजन्य खडक	गाळाचे खडक	रुपांतरीत खडक

****

अधिक सराव करु –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/4z23yjf6

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 7. खडक आणि खडकांचे प्रकार यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : २३

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 7. खडक आणि खडकांचे प्रकार

अध्ययन निष्पत्ती : महाराष्ट्रातील खडक प्रकार नकाशाचा वापर करून सांगतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया! खडकांचे प्रकार कोणते ? ----------

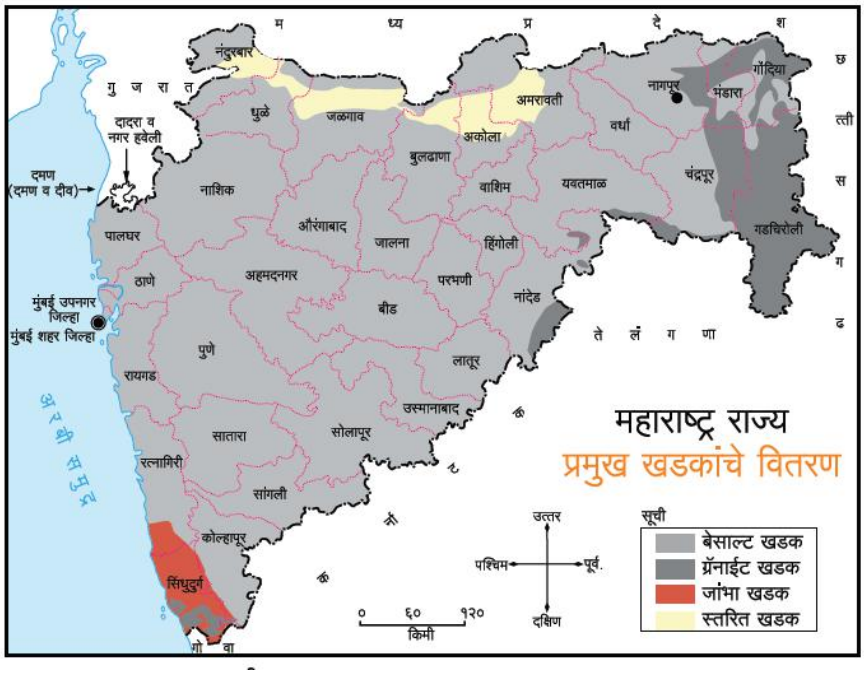
****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/4z23yjf6

****

आवश्यक साहित्य – चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल

अध्ययन अनुभव / कृती – खालील नकाशाचे निरीक्षण करून विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

प्रश्न 1) नकाशाच्या आधारे कोणता खडक महाराष्ट्रात सर्वात कमी जिल्ह्यामध्ये आढळतो? -------
---

प्रश्न २) राज्यात सर्वाधिक आढळणारा खडक कोणता? ----------

प्रश्न ३) स्तरित खडक कोठे आढळतो? ----------

प्रश्न ४) आपल्या राज्यात आढळणारे प्रमुख खडक प्रकार कोणते? ----------
---

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/2b6t2628

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 7. खडक आणि खडकांचे प्रकार याचे वाचन कर.

****

खडक प्रकारानुसार जिल्ह्याची यादी करा –

बेसाल्ट खडक	ग्रेनाईट खडक	जांभा खडक	स्तरित खडक

****

अधिक सराव करू – 1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. - https://tinyurl.com/jfa3hknh

1) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक खडक आणि खडकांचे प्रकार .7 : यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : २४**

पाठ-8)मौर्य साम्राज्यानंतरची राज्ये **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : वैचारिक व सांस्कृतिक आदान – प्रदानाने मानवाचे ज्ञान अधिक समृद्ध होते हे समजून घेतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) मौर्य साम्राज्याची स्थापना कोणी केली?

उत्तर : ----------

---

२) भारताची राजमुद्रा कोणती आहे?.

उत्तर : ----------

---

3) मौर्य काळातील कोणत्याही चार व्यवसायाची नावे लिहा .

उत्तर : ----------

---

4)बौद्ध धर्माच्या प्रसारासाठी अशोकाने श्रीलंकेस कोणाला पाठवले?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

१) DIKSHA App link https://tinyurl.com/y3w5odoj

https://tinyurl.com/y36qokoh

करून पाहूयात :

१)पाठातील नकाशाचे निरीक्षण करून गुप्तांच्या साम्राज्यातील आधुनिक शहरांच्या नावाची यादी करा

आवश्यक साहित्य :इयत्ता सहावी इतिहास पाठ्यपुस्तक

कृती :

१) पाठातील विविध ग्रंथ आणि ग्रंथकार यांच्या नावांची यादी करा..

उत्तर : ----------

---

२) ईशान्य भारतातील राजसत्ता विषयी माहिती लिहा..

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

वरील कृती केल्यावर तुला मौर्य साम्राज्यानंतरची राज्ये या पाठात

काय समजले ते .थोडक्यात लिहा

उत्तर : ----------

----------**अधिक माहिती**

येथून मिळावा :

DIKSHA app. **https://tinyurl.com/y3w5odoj**

https://tinyurl.com/y36qokoh

https://tinyurl.com/y377etcg

https://tinyurl.com/yy2w3nqy

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद महाराष्ट्र,पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : २५**

पाठ-6)जनपदे आणि महाजनपदे **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : मानवता आणि धर्मनिरपेक्षता हा सर्वश्रेष्ठ विचार आहे हे स्पष्ट करतात.
भारताच्या नकाशावर महत्वाच्या ऐतिहासिक स्थळांचे स्थान दर्शवतात

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

1)अजातशत्रूने कोणता धर्म स्वीकारला होता?

उत्तर : ----------

---

2) महाजनपदे किती आहेत ?

उत्तर : ----------

---

3)जनपद म्हणजे काय ?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

१) DIKSHA App . https://bit.ly/2Uht3lx https://bit.ly/30gfNBp

करून पाहूयात :

१)खालील तक्ता पूर्ण करा .

अ.क्र.	महाजनपदाचे राज्य	ठिकाण	राजधानी	प्रमुख राजाचे नाव
1		हिमालयाच्या पायथ्याशी		
2	वत्स			
3				प्रद्योत
4		पाटना ,गया या श्रांच्या आसपासचा प्रदेश		

आवश्यक साहित्य :वर्ग 7 वीचे इतिहासाचे पाठ्यपुस्तक व इंटरनेट

कृती :

१) भारतातील विविध घटक राज्य व त्यांची राजधानी यांची यादी तयार करा.

उत्तर : ----------

---

२) सोळा महाजन पदाची प्राचीन व आधुनिक नावे लिहा.

उत्तर : ----------

-
-

- **काय समजले?**

४) वरील कृती केल्यावर तुला **जनपदे आणि महाजनपदे या पाठात** काय समजले ते लिही.

उत्तर ---------- :

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा :**

DIKSHA app. https://bit.ly/2Uht3lx https://bit.ly/30gfNBp

http://tiny.cc/1wxeqz

http://tiny.cc/8xxeqz

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : २६**

पाठ-9)दक्षिण भारतातील प्राचीन राज्ये **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : मानवता आणि धर्मनिरपेक्षता हा सर्वश्रेष्ठ विचार आहे हे स्पष्ट करतात

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) दक्षिण भारतातील कोणत्याही दोन राज्यांची नावे लिहा.

उत्तर : ----------

---

२) तत्कालीन साहित्य मध्ये कोणत्या तीन राज्सात्तांचा उल्लेख आहे?

उत्तर : ----------

---

3)महाराष्ट्रातील नानेघाट कोणाच्या कारकिर्दीत करण्यात आला?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

DIKSHA App https://tinyurl.com/y2njewb

https://tinyurl.com/y6n7fbbf

Google Earth

करून पाहूयात :

१) पाठातील नकाशाचे निरीक्षण करून खालील तक्ता पूर्ण करा.

पल्लव	**कांची**
------	**ऐहोळ , बदामी ,पट्टदकल**
सातवाहन	**----------**

आवश्यक साहित्य :इयत्ता सहावी इतिहास पाठ्यपुस्तक

कृती :

१) खालील राजसत्ता व राजधानी यांचे वर्गीकरण करा.

सातवाहन ,पांड्या,चालुक्य ,वाकाटक ,पल्लव ,मदुराई ,प्रतिष्ठान ,कांचीपुरम ,वातापी

अ .क्र.	राजसत्ता	राजधानी
1		
2		
3		
4		

२) मुझिरीस बंदरातून कोणत्या वस्तूंची निर्यात होत असे?

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

५) वरील कृती केल्यावर तुला **दक्षिण भारतातील प्राचीन राज्ये या पाठ्तून** काय समजले ते लिही.

उत्तर ---------- :

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा :**

DIKSHA app. **https://tinyurl.com/y2njewb**

https://tinyurl.com/y6n7fbbf

Google Earth **https://tinyurl.com/y3dbumre**

https://tinyurl.com/yy8hqgyj

❖ **या प्रश्नांची उत्तरे शोधा:**

पाठातील चित्रांचा संग्रह करून वही मध्ये लावा.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : २७

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 8. नैसर्गिक संसाधने

अध्ययन निष्पत्ती : नैसर्गिक संसाधन व सजीवांचे अवलंबत्व स्पष्ट करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया!

तुझे घर बांधण्यासाठी ज्या वस्तूंची गरज भासली होती त्या सर्वांची यादी कर. - ----------

---

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/fprszwwx

****

आवश्यक साहित्य – इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल, पेन, कागद

अध्ययन अनुभव / कृती –

आपल्या ताटात येणाऱ्या पोळीचा उलटा प्रवास (वरून खाली या प्रमाणे) लिहिल्यास तो पुढीलप्रमाणे असेल.

पोळी ← कणिक ← गहू ← गव्हाची ओमबी / कणीस ← गव्हाचे रोप ← बीज + मृदा + पाणी

आता तू कोणताही एक पदार्थ निवडून त्याचा असा प्रवास लिही-

आता तू कोणतीही एक वस्तू निवडून त्याचा असा प्रवास लिही-

बहुतांश वस्तूंचा असा प्रवास लिहिल्यास तुला लक्षात येईल की, सुरुवात एक किंवा एकापेक्षा अधिक नैसर्गिक घटकांपासून होते . ज्या नैसर्गिक घटकांचा मानव वापर करतो, त्यांना नैसर्गिक संसाधने असे म्हणतात. नैसर्गिक संसाधने वापरून मानव आपल्या गरजा भागवतो- हवा, पाणी, मृदा, जमीन, खनिजे, वनस्पती आणि प्राणी ही नैसर्गिक संसाधने आहेत.

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/9aj8sc9w
https://tinyurl.com/chz7cmpn

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 8. नैसर्गिक संसाधने याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : संसाधने म्हणजे काय?

प्रश्न 2 : नैसर्गिक संसाधनांची उदाहरणे लिही.

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/jz9uun9b

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 8. नैसर्गिक संसाधने यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : २८

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 8. नैसर्गिक संसाधने

अध्ययन निष्पत्ती : नैसर्गिक संसाधन व सजीवांचे अवलंबत्व स्पष्ट करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया! संसाधने म्हणजे काय? ----------

****

मदत हवी आहे का? आठवले नसेल तर या आधीच्या तासिकेतील आशय वाच किंवा लिंकचा उपयोग कर. https://tinyurl.com/fprszwwx

****

आवश्यक साहित्य – चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल

अध्ययन अनुभव / कृती – खालील व्यवसायामध्ये कोणत्या नैसर्गिक संसाधनांचा उपयोग केला जातो ते लिही.

व्यवसाय	कोणत्या नैसर्गिक संसाधनांचा उपयोग केला जातो?
	

 आकृती ८.७ : खाणकाम	
 आकृती ८.३ : मासेमारी	
 आकृती ८.८ : गवंडीकाम	

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/e3npc2nc https://tinyurl.com/bsre8zzt

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 8. नैसर्गिक संसाधने याचे वाचन कर.

****

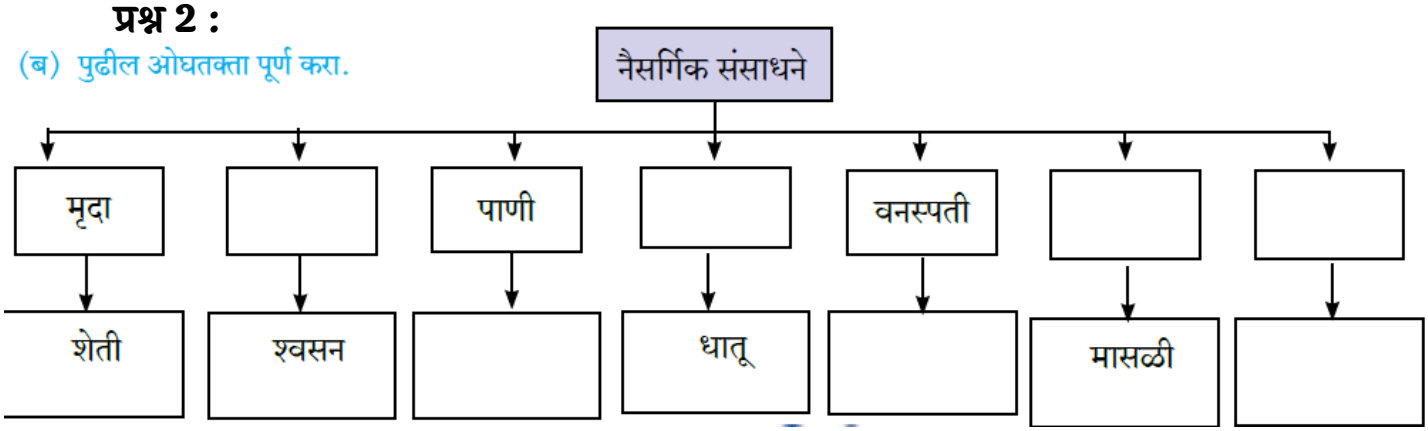
या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : पृथ्वीपासून मिळणाऱ्या नैसर्गिक संसाधनाची नावे : ----------

---

प्रश्न 2 :

(ब) पुढील ओघतक्ता पूर्ण करा.

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/jz9uun9b

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 8. नैसर्गिक संसाधने यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

==========

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : २९

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 8. नैसर्गिक संसाधने

अध्ययन निष्पत्ती : नैसर्गिक संसाधनांचा योग्य वापर करण्याचे समर्थन करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया! नैसर्गिक संसाधनांची उदाहरणे लिही. ----------

---

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, आठवले नसेल तर या आधीच्या तासिकेतील आशय वाच किंवा लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/fprszwwx

****

आवश्यक साहित्य –इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक

अध्ययन अनुभव / कृती –

आकृतीचे निरक्षण कर.

पृथ्वीवर पाणी मोठ्या

प्रमाणावर

उपलब्ध असूनही

पाणी जपून का वापरावे?

आकृती ८.१४ : जागतिक जलसाठा व उपलब्धता

नैसर्गिक संसाधने निसर्गतः उपलब्ध असतात. या संसाधनांचा वापर प्रत्येक सजीव आपल्या गरजेप्रमाणे करत असतो. मानवाने त्याच्या बौद्धिक शक्तीच्या जोरावर अनेक नैसर्गिक संसाधने स्वतःसाठी वापरण्यास सुरुवात केली. पुढे लोकसंख्या वाढ व मानवाचा हव्यास या गोष्टींमुळे नैसर्गिक संसाधनांचा अतिरेकी वापर सुरू झाला. त्यातूनच निसर्गाचा समतोल ढासळण्यास सुरुवात झाली. याचाच अर्थ असा की, मानवाने नैसर्गिक संसाधनांचा वापर आवश्यकतेनुसार व तारतम्याने करणे आवश्यक आहे.

हा उतारा वाच व समजून घे.

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/2hbxjz87 https://tinyurl.com/s6268u5k

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 8. नैसर्गिक संसाधने याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : पृथ्वीवरील संसाधनांच्या साठ्याचा तारतम्याने वापर करणे आवश्यक का आहे?

प्रश्न 2 : विनाकारण विद्युत उपकरणे सुरु असल्यास काय करावे? का?

प्रश्न 3 : विविध समारंभात मोठ्या प्रमाणावर अन्नाची नासाडी होताना दिसते. यावर कोणता उपाय करता येईल?

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/jz9uun9b

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 8. नैसर्गिक संसाधने यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस -30**

गुण :- ९

प्रश्न १ला:-खालील तक्ता पूर्ण करा **गुण :- ४**

१)

मुद्दे	**गुप्त राजघराणे**	**वर्धन राजघराणे**
संस्थापक		
राज्यविस्तार		
कार्य		

२)

भौतिक साधने	**लिखित साधने**	**मौखिक साधने**

प्रश्न 2 रा :-खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा **गुण :- ५**

१) सम्राट अशोकाची लोकोपयोगी कामे सांगा ?

उत्तर : ----------

---

२)धर्मनिरपेक्षता म्हणजे काय ?

उत्तर : ----------

---

३)ग्रामपंचायतीच्या उत्पन्नाची साधने कोणती ते स्पष्ट करा ?

उत्तर : ----------

---

४) भारतीय उपखंड असे कोणत्या प्रदेशाला म्हणतात?

उत्तर : ----------

---

५)महानगरपालिकेच्या विविध समित्यांची नावे लिहा.

उत्तर : ----------

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : 30

==========

एकूण वेळ : 15 सेतू अभ्यासक्रम चाचणी – 2 एकूण गुण – 06

प्रश्न 1 : खालील माहिती वाचून उत्तर लिहा. (गुण – 2)

1) सबा म्हणाली की ,तिच्या हातात जो खडक आहे तो ज्वालामुखीच्या उद्रेकादरम्यान भूपृष्ठाखालील शिलारस आणि लावहारस भूपृष्ठावर येऊन थंड होणे व त्याचे घनीभवन होणे या प्रक्रियेतून निर्माण झाला आहे?तर सबाच्या हातात कोणत्या प्रकारचा खडक आहे?----
---

2) वृषाली म्हणाली की ती महाराष्ट्रातील सर्वाधिक दक्षिणेकडील अशा जिल्ह्यात राहते की त्या जिल्ह्यात सर्वाधिक प्रमाणात जांभा खडक आढळतो तर वृषाली कोणत्या जिल्ह्यात राहते---
-?---------- -

प्रश्न 2 : खालील तक्ता पूर्ण कर. (गुण – 2)

क्रमांक	**खडकांचा प्रकार**	**मूळ खडक**
उदाहरणार्थ	अग्निजन्य	बेसाल्ट
1	अग्निजन्य	----------
2	----------	चुनखडक

प्रश्न 3 : तुझ्या मित्राने पाणी पिण्याकरिता एक पाणी पिण्याचे पात्र (ग्लास / पेला / तांब्या) भरून पाणी घेतले. त्यातील एक घोट पाणी पिऊन उरलेले पाणी तो फेकून देत होता. तेव्हा तू त्याला म्हटले की, “पाणी अमुल्य आहे. ते असे वाया घालू नये.” त्यावर तुझ्या मित्राने तुला म्हटले की, “अरे! पृथ्वीवर 71% पाणी आहे. महासागरांमध्ये अमाप पाणी असताना कशाला चिंता करायची?” आता तू त्याला पाण्याचे महत्व कसे समजावून सांगणार. (गुण – 2) ----------
---

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : ३१**

पाठ-10) प्राचीन भारत : सांस्कृतिक **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : प्राचीन काळातील विविध धर्म आणि विचारपद्धती यांची मूलभूत तत्त्वे आणि मुळे यांचे विश्लेषण करतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

भगवद्गीता हा कोणत्या प्रकारचा ग्रंथ आहे?

उत्तर : ----------

बऱ्याचशा भाषांचा उगम कोणत्या भाषेमधून झाला आहे?

उत्तर : ----------

भारतीय वैद्यक शास्त्राला काय म्हंटले जाते?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

DIKSHA App **https://tinyurl.com/y4cx46m8**

https://tinyurl.com/y4ksq5s9

Google Earth

करून पाहूयात :

१) पाठ्यपुस्तकातील सांची स्तूपाचे निरीक्षण करा व त्यासंबंधी अधिक माहिती मिळवा.

2)भगवद्गीता मध्ये कोणता संदेश दिला आहे?तो लिहा

आवश्यक साहित्य इयत्ता सातवी इतिहास पाठ्यपुस्तक व आंतरजाल

कृती :

1)तिपिटक म्हणजे काय ते स्पष्ट करा?

उत्तर : ---

---

2)प्राचीन भारतातील महाकाव्ये लिहा.

उत्तर : ---

- **काय समजले?**

१) वरील कृती केल्यावर तुला **प्राचीन भारत सांस्कृतिक :या पाठात**

काय समजले ते थोडक्यात लिह.

उत्तर ---------- :

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा :**

DIKSHA app. **https://tinyurl.com/y4cx46m8**

https://tinyurl.com/y4ksq5s9

https://tinyurl.com/y3c6cn9n

https://tinyurl.com/yymua4f6

https://tinyurl.com/y3mp6gb5

https://tinyurl.com/yxaszy7o

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : ३२**

पाठ-11)प्राचीन भारत आणि जग **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : प्राचीन काळातील व्यापक घडामोडी स्पष्ट करतात.
प्राचीन काळातील विविध धर्म आणि विचारपद्धती यांची मूलभूत तत्त्वे आणि मुळे यांचे विश्लेषण करतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) हडप्पा संस्कृतीच्या लोकांनी कोणत्या देशाशी व्यापारी संबध प्रस्थापित केले?

उत्तर : ----------

---

२) बौध धर्माचा प्रसार करण्यासाठी श्रीलंकेला कोण गेले?

उत्तर : ----------

---

३) तुम्हाला माहित असलेल्या काही कालंची नावे लिहा.

उत्तर : ----------

---

४) रामायण व महाभारत ही महाकाव्य कोणी लिहिली?

उत्तर : ----------

-मदत हवी आहे काय ?

DIKSHA App https://tinyurl.com/y47pjh79

https://tinyurl.com/yxqv97pm

Google Earth

-करून पाहूयात :

१) googal च्या माध्यमातून गांधार शैली व रेशीम मार्गा बद्दल अधिक माहिती लिहा.

आवश्यक साहित्य इयत्ता सहावी इतिहास पाठ्यपुस्तक

कृती :

१) चीन मध्ये बौध धर्माच्या प्रसाराला चालना मिळाली .याचे कारण लिहा.

उत्तर : ----------

---

२) पाठात उल्लेख केलेले आग्नेय आशियातील देश जगाच्या नकाशा आराखड्यात दाखवा.

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

२) वरील कृती केल्यावर तुला प्राचीन भारत आणि जग या पाठ्तून काय समजले ते लिही.

उत्तर ---------- :

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा :**

DIKSHA app. **https://tinyurl.com/yxqv97pm**

Google Earth **https://tinyurl.com/y47pjh79**

https://tinyurl.com/yxq89jtt

https://tinyurl.com/y4tdf87c

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : ३३**

पाठ-3) हडप्पा संस्कृती **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : प्राचीन काळातील व्यापक घडामोडी स्पष्ट करतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

1) हडप्पा संस्कृतीला दुसरे कोणेते नाव आहे?

उत्तर : ----------

---

2)तुमच्या परिसरातील पिकांची नावे सांगा?

उत्तर : ----------

---

3)तुम्हाला माहित असलेल्या दागिन्यांची नावे सांगा?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

DIKSHA App https://bit.ly/2XE0cKh

https://bit.ly/374QVhq

इयत्ता ६ वी चे पाठ्यपुस्तक

करून पाहूयात :

१) विविध संतांची शिकवणीची माहिती कशी उपलब्ध कराल?हड्प्पाकालीन लोकजीवनाची

माहिती खाली दिलेल्या तक्त्यात लिहा.

मुख्य पिके	पोशाख	दागिने / अलंकार
1)-----	-----	----------
2)-----	-----	----------
3)-----	-----	----------
4)-----	-----	----------

आवश्यक साहित्य इयत्ता सातवी इतिहास पाठ्यपुस्तक व आंतरजाल

कृती :

१) हडप्पा संस्कृतीतील दागिने याचे चित्र रेखाटा .

२) हडप्पा संस्कृतीतील लोकजीवन स्पष्ट करा.

उत्तर : ----------

---

३) हडप्पा संस्कृतीतील घरे आणि नगररचना स्पष्ट करा.

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

३) वरील कृती केल्यावर तुला हडप्पा संस्कृतीया पाठातून काय समजले ते लिही .

उत्तर ---------- :

❖ **तुमच्या गावातील आणि घरातील धान्य साठवण्याच्या पद्धती सविस्तर तीपण तयार करा.**

❖ **अधिक माहिती येथून मिळावा**

https://bit.ly/2XE0cKh https://bit.ly/374QVhq

https://bit.ly/3eOkgzw https://bit.ly/3gVZsbj

https://bit.ly/2MDrlBe

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ३४

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 9. ऊर्जासाधने

अध्ययन निष्पत्ती : ऊर्जासाधनांचे वर्गीकरण करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया! चार ऊर्जासाधनांची नावे सांग. ----------

---

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग करा. - https://tinyurl.com/jz9uun9b

****

आवश्यक साहित्य – चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल

अध्ययन अनुभव / कृती – आपल्या गरजा भागवण्यासाठी आपण विविध गोष्टी करत असतो . यासाठी आपल्याला ऊर्जेची गरज भासते .पेट्रोल, वारा, नैसर्गिक वायू, सूर्यप्रकाश, इत्यादी उर्जा साधनांचा वापर आपण करत असतो. पुढील कृती करताना कोणत्या उर्जा साधनाचा वापर केला आहे ते ओळख.

आकृती ९.६ : आचारी चुलीवर अन्न शिजवताना

आकृती ९.७ : शेगडीवर कणीस भाजताना

आकृती ९.८ : स्टोव्हवर स्वयंपाक करताना

आकृती ९.९ : ओव्हनमध्ये तयार केलेला पदार्थ काढताना

आकृती ९.१० : गॅसवर अन्न शिजवताना

– खालील तक्ता अभ्यासा.

पदार्थांवर आधारित ऊर्जा साधने	प्रक्रियांवर आधारित ऊर्जा साधने
उदा., लाकूड, कोळसा, खनिज तेल, नैसर्गिक वायू, कचरा, अणू.	उदा., सौर, पवन (वारा), पाणी, भरती-ओहोटी व भूगर्भीय उष्णता.
पदार्थ कायमस्वरूपी राहत नाहीत.	नैसर्गिक प्रक्रिया कायमस्वरूपी राहतात.
पदार्थ एकदा वापरल्यानंतर संपतात.	सातत्याने उपलब्ध असते.
पुनर्वापर होत नाही.	पुनर्वापर करता येतो.
मर्यादित स्वरूपात उपलब्ध असते.	मुबलक स्वरूपात उपलब्ध असते.
निसर्गतः नवीकरणीय होण्यासाठी हजारों वर्षांचा कालावधी लागतो.	निसर्गतः सहज उपलब्ध होतात.
अणुऊर्जा सोडून इतर सर्व साधने जैविक आहेत.	प्रक्रिया नैसर्गिक आहेत.
ऊर्जा निर्मितीच्या वेळेस प्रदूषण होते.	स्वच्छ व प्रदूषण विरहित ऊर्जा साधने
अणुऊर्जा सोडून इतर सर्व ऊर्जा साधनांना पारंपरिक ऊर्जा साधने म्हणतात.	ही सर्व ऊर्जा साधने अपारंपरिक आहेत.
ऊर्जा साधने निर्मितीच्या दृष्टीने किफायतशीर आहेत.	या ऊर्जा साधनांच्या वापरासाठी लागणारे तंत्रज्ञान विकसित करणे खर्चिक असते.
दूरगामी विचार करता ही ऊर्जा साधने ज्वलनशील असल्यामुळे पर्यावरणाच्या दृष्टीने हानिकारक आहेत.	दूरगामी विचार करता ही ऊर्जा साधने पर्यावरण पूरक आहेत.
विद्युत निर्मिती प्रकार : औष्णिक व अणू	विद्युत निर्मिती प्रकार : औष्णिक व गतिज

प्रक्रियांवर आधारित ऊर्जासाधनांबाबत पाच ओळी लिह. ----------

पदार्थांवर आधारित ऊर्जासाधनांबाबत पाच ओळी लिह. ----------

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/7sh278 https://tinyurl.com/3mvpryt8
https://tinyurl.com/279h4re8

तसेच इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 9ऊर्जा साधने याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न : एक ऊर्जा साधन निवडून त्याची खालील माहिती लिहा. -

- ऊर्जा साधनांचे नाव
- ऊर्जा साधनांचे वापर
- ऊर्जा साधन निर्मितीची अंदाजे किंमत
- ऊर्जा साधन वापरण्यातील फायदे व तोटे
- ऊर्जा विषयाची आकडेवारी, वितरणाची माहिती, कात्रणे व चित्रे.
- ऊर्जा साधनांची पर्यावरणपूरकता.
- वरील ऊर्जासाधनां ऐवजी पर्यायी ऊर्जासाधने.

****

अधिक सराव करू – 1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव.
https://tinyurl.com/5mz7pue9

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 9. ऊर्जा साधने यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

==========

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ३५

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 9. ऊर्जासाधने

अध्ययन निष्पत्ती : ऊर्जासाधनांचे वर्गीकरण करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया! ऊर्जासाधने महत्वपूर्ण का आहेत ? ----------

---

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/7sh278

****

आवश्यक साहित्य – चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल

अध्ययन अनुभव / कृती – आपल्या राज्याच्या विद्युत उत्पादन क्षमतेपेक्षा विद्युत मागणी अधिक आहे. त्यामळे अनेकवेळा लोडशेडिंग करण्याची वेळ ओढवते. हे टाळण्याकरिता प्रत्येक व्यक्तीने काय करावे? या बद्दल घरातील व्यक्तींसोबत चर्चा करून मुद्दे येथे लिही.

तू सौर ऊर्जेवरील दिवे किंवा इतर उपकरणे बघितली आहेत का? ----------
---

'सौर ऊर्जेवरील उपकरणे' व 'पारंपारिक ऊर्जेवरील उपकरणे' या दोन पैकी कोणती उपकरणे उपयोगात आणल्यास ऊर्जा संकट टाळता येईल? का? ----------
---

अपारंपारिक ऊर्जासाधनांबाबत आंतरजालच्या मदतीने अधिक माहिती मिळवून अपारंपारिक ऊर्जेमुळे ऊर्जेचे संकट कसे दूर करता येईल हे शोध. ----------
---

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/37amnyu6 https://tinyurl.com/343m367z
https://tinyurl.com/242vm6a9

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 9. ऊर्जा साधने याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू – प्रश्न : ----------

तुम्ही काय कराल ?

घरामध्ये सर्वानुमते असा निर्णय झाला आहे, की आठवड्यातील एक पूर्ण दिवस विजेची बचत करायची आहे. अशी परिस्थिती हाताळण्यासाठी तुम्ही काय तयारी कराल ?

****

अधिक सराव करू – 1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव.

https://tinyurl.com/5mz7pue9

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 9. ऊर्जा साधने यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

==========

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ३६

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 10. मानवाचे व्यवसाय

अध्ययन निष्पत्ती : विविध व्यवसायांमधील सहसंबंध सांगतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया!

1)तुझे आई – वडील / पालक तुमच्या कुटुंबाच्या गरजा भागवण्यासाठी काय काम करतात ?

---

२) तुझे आई – वडील / पालक जे काम करतात तेच काम गावातील सर्व लोक करतात का ?

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर.- https://tinyurl.com/3jebh5mu

****

आवश्यक साहित्य – इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक, पेन्सिल

अध्ययन अनुभव / कृती –

मानव स्वत:च्या गरजा भागवण्यासाठी विविध कृती करत असतो.त्याद्वारे समाजातील इतर व्यक्तींची गरज पूर्ण होत असते अशा कृती म्हणजे व्यवसाय होय. उदाहरणार्थ – ज्यांच्याकडे गायी आहेत ती व्यक्ती दुध विकून आपली आर्थिक गरज पूर्ण करते व इतर व्यक्तींच्या आहारामध्ये दुधाची गरज पूर्ण होते. एका व्यवसायावर आधारित दुसरा व्यवसाय असतो.

खालील माहिती मिळावा.

1)तुझ्या गावातील /नगरातील सर्वाधिक लोक कोणता व्यवसाय करतात ?

---

2)एक व्यवसायावर आधारित दुसरा व्यवसाय असतो याचे उदाहरण द्या . ----------

---

3)थेट निसर्गावर अवलंबून असणारे व्यवसाय कोणते आहेत----------?

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत- https://tinyurl.com/4pf9kxhp

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 10. मानवाचे व्यवसाय याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : व्यवसाय का केले जातात ? ----------

प्रश्न 2 : तुझ्या आजी आजोबांच्या तरुणपणी असे कोणते व्यवसाय होते जे आज अस्तित्वात नाहीत ?

प्रश्न 3 : आज अस्तित्वात असलेले कोणते व्यवसाय तुझ्या आजी आजोबांच्या तरुणपणी नव्हते ?

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/3hw3wpu6

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 10. मानवाचे व्यवसाय यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ३७

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 10. मानवाचे व्यवसाय

अध्ययन निष्पत्ती : विविध मानवी व्यवसायांचे वर्गीकरण करतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया! व्यवसाय म्हणजे काय ? ----------

तुझ्या गावाच्या परिसरात कोणते व्यवसाय चालतात? ----------

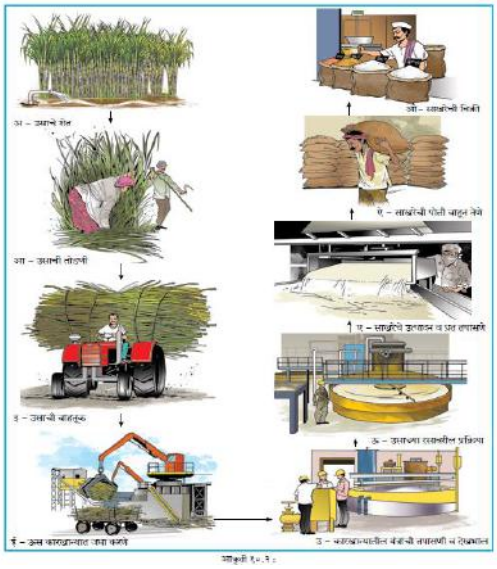
****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास काही आठवले नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा आपल्या शिक्षकांसोबत दूरध्वनी द्वारे चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/3hw3wpu6

****

आवश्यक साहित्य – चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक

अध्ययन अनुभव / कृती – खालील चित्राचे निरीक्षण कर.

थेट निसर्गावर आधारित व्यवसायांना प्राथमिक व्यवसाय म्हणतात. वरील चित्रात प्राथमिक व्यवसाय कोणते?

प्राथमिक व्यवसायांवर अवलंबून व्यवसायांना द्वितीयक व्यवसाय म्हणतात. वरील चित्रात द्वितीयक व्यवसाय कोणते?----------

---

प्राथमिक व द्वितीयक व्यवसायांना सेवा पुरविणाऱ्या व्यवसायांना तृतीयक व्यवसाय म्हणतात. तृतीयक व्यवसायाची उदाहरणे लिही.----------

---

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/3hw3wpu6 https://tinyurl.com/kkwanwjp
https://tinyurl.com/3xsvx99f

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 10. मानवाचे व्यवसाय याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न 1 : कोणत्या व्यवसायांना प्राथमिक व्यवसाय म्हणतात?

प्रश्न 2 : कोणत्या व्यवसायांना द्वितीयक व्यवसाय म्हणतात?

प्रश्न 3 : कोणत्या व्यवसायांना तृतीयक व्यवसाय म्हणतात?

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/6w84b95m

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 10. मानवाचे व्यवसाय यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

==========

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : 38

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 3. पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट

अध्ययन निष्पत्ती : पृथ्वीगोल व नकाशातील फरक सांगतो..

****

पहिले काही बाबी आठवूया! पृथ्वीगोल व कागदावरील नकाशातील फरक सांग.

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर माहिती नसेल तर घरातील वडीलधारी मंडळी यांचे सोबत चर्चा करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/2ctfvppm

****

आवश्यक साहित्य – चित्र, आकृती, इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक

अध्ययन अनुभव / कृती – खालील प्रसंग वाचा.

स्मिताच्या वर्गाची सहल भारतातील महत्वपूर्ण पर्यटन स्थळांना भेट देण्यास जाणार होती. तेव्हा माहितीसाठी तिने सोबत भारताचा नकाशा घेतला होता. सहलीमध्ये विविध स्थळांची दिशासह विविध बाबी समजून घेण्यासाठी नकाशाची खूप मदत झाली. सहल आटपून परत आल्यानंतर काही दिवसांनी स्मिताला पृथ्वीवरील विविध देशांची स्थिती प्रत्यक्ष अभ्यासायची होती तेव्हा तिने पृथ्वीगोल हाती घेतला.

****

काय समजले? – (वरील प्रसंग वाचून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

खाली दिलेली माहिती समजून घ्या-

नकाशा

पृथ्वीगोल

- नकाशे हे द्विमिती असतात तर पृथ्वीगोल हा त्रिमित असतो.
- द्विमितीय घटकाला लांबी आणि रुंदी असते. लांबी आणि रुंदी मिळून त्याचे क्षेत्रफळ तयार होते.
- त्रिमितीय वस्तूला लांबी, रुंदी आणि उंची असते. तीनही गोष्टी मिळून त्याचे घनफळ तयार होते.
- नकाशाच्या साह्याने जगाचा तसेच मर्यादित प्रदेशाचाही अभ्यास करता येतो.
- पृथ्वीगोल हा कितीही लहान किंवा मोठा असला तरी संपूर्ण पृथ्वीची प्रातिनिधिक प्रतिकृती असते.

****

काय समजले? – (माहिती वाचून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/5pb65wmv https://tinyurl.com/4mzbh8zr

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 3. पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

(१) द्विमित व त्रिमित साधनांची वैशिष्ट्ये कोणती ?

(२) अगदी छोट्या पृथ्वीगोलावर कोणकोणत्या बाबी दाखवता येतील ?

(३) पृथ्वीवर होणारे दिवस व रात्र संकल्पना कोणत्या साधनाने समजून घेणे सोपे जाईल ?

(४) तुमचे गाव/शहर दाखवण्यासाठी कोणते साधन उपयोगी पडेल ?

(५) एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी सहज नेता येईल असे साधन कोणते ?

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/vnddd2ww

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 3. पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

==========

==========

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ३९

==========

संदर्भ :- इयत्ता : 6 वी, विषय :भूगोल, घटक: 3. पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट

अध्ययन निष्पत्ती : व्यवसायांची माहिती क्षेत्रभेटीतून पडताळून पाहतो.

****

पहिले काही बाबी आठवूया! प्राथमिक व्यवसाय कोणते आहेत ?

****

मदत हवी आहे का? – मित्रांनो, जर आपणास आठवले नसेल तर या पूर्वी झालेल्या तासिकांचा पुन्हा अभ्यास करा किंवा पुढील लिंकचा उपयोग कर. - https://tinyurl.com/2ctfvppm

****

आवश्यक साहित्य – इयत्ता : ६वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तक

अध्ययन अनुभव / कृती – तुझ्या परिसरातील प्रमुख व्यवसायांची यादी तयार कर. --------

---

तुझ्या यादीतील दोन व्यवसायांची अधिक सखोल माहिती वडीलधारी यांचे सोबत चर्चा करून व आंतरजालच्या मदतीने प्राप्त कर.

****

काय समजले? – (ही कृती करून तुला काय समजले किंवा शिकण्यास मिळाले?)

****

अधिक माहिती येथून मिळेल – याच संदर्भाने अधिक माहिती मिळविण्यासाठी पुढील लिंक उपयुक्त आहेत-

https://tinyurl.com/39dfymd2

तसेच इयत्ता : 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 3. पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट याचे वाचन कर.

****

या प्रश्नांची उत्तरे शोधू –

प्रश्न : तुला तुझा व्यवसाय निवडण्याकरिता विविध व्यवसायांची माहिती मिळवायची आहे. तर तू ही माहिती कोणत्या माध्यमातून मिळवू शकतो?

****

अधिक सराव करू –

1) पुढील लिंक वापरून माहिती मिळव. https://tinyurl.com/4t2d93bv

2) इयत्ता 6 वी चे भूगोल विषयाचे पाठ्यपुस्तकातील घटक: 3. पृथ्वीगोल, नकाशा तुलना व क्षेत्रभेट यामध्ये दिलेला स्वाध्याय सोडव.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : ४०**

संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी

अध्ययन निष्पत्ती : 6-E8RQ4R शिवपुर्वकालीन भारत या पाठात विविध राज्सात्ताविषयी माहिती मिळवतात. व भारतामध्ये विविध राजसत्ता अस्तित्वात होत्या हे स्पष्ट करतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) भारतात सोन्याची नाणी पडण्याची सुरुवात कोणत्या राजाने केली?

उत्तर : ----------

---

२) सम्राट हर्षवर्धनाने कोणती नाटके लिहिली?

उत्तर : ----------

---

३) ईशान्य भारतातील राज्सात्तांची नवे लिहा.

उत्तर : ----------

---

४) गुप्त घराण्यातील पहिल्या राजाचे नाव सांगा?

उत्तर : ----------

---

५) सातवाहान घराण्यातील गौतमी पुत्र सतकर्म हा राजा विशेष प्रसिद्ध का होता?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

१) DIKSHA App

२) इयत्ता ६ वी चे पाठ्यपुस्तक

करून पाहूयात :

१) शिवपुर्वकालीन राज्यांची नवे लिहा.

आवश्यक साहित्य :इयत्ता सहावी इतिहास पाठ्यपुस्तक व इंटरनेट

कृती :

१) भारताच्या वायव्य कडील प्रदेशावर कोण कोणत्या राजांनी आक्रमणे केली?

उत्तर : ----------

---

२) मुघल सत्तेचा संस्थापक कोण होता?

उत्तर : ----------

---

३) बाबरचा मृत्यू केंव्हा झाला?

उत्तर : ----------

---

४) उदयसिंहाच्या मृत्युनंतर मेवाडच्या गादीवर कोण आले?

५) उत्तर ---------- :

- **काय समजले?**

वरील कृती केल्यावर तुला पाठ क्र .२ शिवपुर्वकालीन भारत या संदर्भात काय समजले ते थोडक्यात लिहा .

उत्तर ---------- :

- **अधिक माहिती येथून मिळावा:**

१) DIKSHA App

२) Google App

३) QR Code : E8RO4R

- **या प्रश्नांची उत्तरे शोधा :**

१) इंटरनेटच्या सहाय्याने तुम्हाला आवडणाऱ्या कोणत्याही एका राजघराण्याची माहिती मिळावा.

२) तुमच्या परिसरातील ऐतिहासिक वास्तूची माहिती लिहा.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : ४१**

पाठ-5)प्राचीन भारतातील धार्मिक प्रवाह **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : प्राचीन काळातील विविध धर्म आणि विचारपाढती यांची मूलभूत तत्त्वे आणि मुल्ये यांचे विश्लेषण करतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) वर्धमान महावीरांनी कोणती शिकावण दिली?

उत्तर : ----------

---

२) इस्लाम धर्माची शिकवण काय सांगते?

उत्तर : ----------

---

३) अष्टांगिक मार्ग म्हणजे काय?

उत्तर : ----------

---

४) पंचमहाव्रत्ते म्हणजे काय?

उत्तर : ----------

---

५) पंचशील म्हणजे काय?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

१) DIKSHA App

२) Google Earth

३) इयत्ता ६ वी चे पाठ्यपुस्तक

करून पाहूयात :

१) मध्ययुगीन भारतातील समाजजीवनामध्येही धार्मिक समन्वयाचे प्रयत्न झाले कशा वरून सिद्ध कराल?

आवश्यक साहित्य :प्राचीन ग्रंथ ,इतिहाचे पाठ्यपुस्तक

कृती :

१) गौतम बुद्ध यांनी कोणती शिकवण दिली?

उत्तर : ----------

---

२) सुफी साधूंची शिकवण कोणती होती?

उत्तर : ----------

---

३) संतानी सांगितलेला भक्तिमार्ग सर्वसामान्यांना आचरण्यास सोपा होता काय?

उत्तर : ----------

---

४) भारतीय संस्कृतीची जी जडण घडण झाली आहे तिच्यामध्ये भाक्तीमार्गाचा फार मोठा वाटा वाटतो का?

उत्तर : ----------

---

५) वर्धमान महावीर यांच्या शिकवणीचा समाजावर झालेला परिणाम कोणता?

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

४) वरील कृती केल्यावर तुला प्राचीन भारतातील धार्मिक प्रवाह या पाठातून काय समजले ते लिही.

उत्तर ---------- :

- **अधिक माहिती येथून मिळावा:**

१) DIKSHA App

२) Google App QR Code : E8RO4R

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : 42**

पाठ-9)दक्षिण भारतातील प्राचीन राज्ये **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : 07.73H04 ऐतिहासिक घामोडी मागील करणे स्पष्ट करतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) मानवी समाज दीर्घकाळ वस्ती कोठे करतो?

उत्तर : ----------

---

२) डोंगराळ प्रदेशात राहणाऱ्या लोकांना अन्नासाठी प्रामुख्याने कशावर अवलंबून राहावे लागते?

उत्तर : ----------

---

३) मानवी समाजजीवन कशावर व कोणत्या गोष्टीवर अवलंबून असते?

उत्तर : ----------

---

४) आपण राहतो त्या प्रदेशातील कोणत्या गोष्टी आपल्या जगण्यासाठी साधने असतात?

उत्तर : ----------

---

५) तुम्ही ज्या ठिकाणी राहता त्या ठिकाणचे समाजजीवन थोडक्यात सांगा.

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

१) DIKSHA App link- **https://tinyurl.com/y2njewb**

https://tinyurl.com/y6n7fbbf

करून पाहूयात :

१) महाराष्ट्रातील समाजजीवन व त्या काळातील सामाजिक स्थिती, सण, उत्सव या संबंधी माहिती शोध.

आवश्यक साहित्य : इतिहासाचे पाठ्यपुस्तक ,इंटरनेट

कृती :

१) महाराष्ट्रामध्ये त्या काळी सामाजिक परिस्थिती कशा प्रकारे होती ते शोधा.

उत्तर : ----------

---

२) त्या काळामध्ये चालीरीती व राहणीमान व सण समारंभ या विषयी माहिती मिळावा.

उत्तर : ----------

---

३) महाराष्ट्रामध्ये त्या काळात शिक्षण पद्धती कशा प्रकारची होती ते स्पष्ट करा.

उत्तर : ----------

---

४) त्या काळातील स्त्रियांचे जीवन कशा प्रकारचे होते ते स्पष्ट करा.

उत्तर : ----------

---

५) आपल्या देशातील कर्तुत्ववान स्त्रियांविषयी माहिती मिळावा व वाचन करा .

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

१) वरील कृती केल्यावर तुला समजले ते थोडक्यात लिहा .

उत्तर ---------- :

- **अधिक माहिती येथून मिळावा:** DIKSHA App

https://tinyurl.com/y2njewb

https://tinyurl.com/y6n7fbbf

https://tinyurl.com/y3dbumre

https://tinyurl.com/yy8hqgyj

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : ४३**

पाठ-2)इतिहासाची साधने **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : 07.73H02 इतिहासातील विविध कालखंडांचा अभ्यास करण्यासाठी उपयुक्त साधनांची उदाहरणे देतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) इतिहासाची साधने किती प्रकारची आहेत?

उत्तर : ----------

---

२) लिखित साधने म्हणजे काय?

उत्तर : ----------

---

३) भौतिक साधने म्हणजे काय?

उत्तर : ----------

---

४) मौखिक साधने म्हणजे काय?

उत्तर : ----------

---

५) प्राचीन भारताच्या इतिहासाची साधने कोणती आहेत?

उत्तर : ----------

मदत हवी आहे काय ?

१) DIKSHA App

२) Google Earth

३) इयत्ता ६ वी चे पाठ्यपुस्तक

करून पाहूयात :

१) महाराष्ट्रातील इतिहास जाणून घेण्यासाठी इतिहासाची कोणती साधने कशी उपलब्ध कराल?

आवश्यक साहित्य कृती : इतिहासाचे पाठ्यपुस्तक ,जुनी नाणी ,प्राचीन प्रवासवर्णन इंटरनेट

१) जेष्ठ नागरिकांकडून जात्यावरील ओव्यासंग्रह करा व त्याचा ऐतिहासिक ,पोवाडा ,लोकगीते , .संदर्भ शोधा

उत्तर : ----------

---

२) इंटरनेटवर कोणतेही शिलालेख शोधा व त्यांची नोंद वहीत करा.

उत्तर : ----------

---

३) शिवाजी महाराजांच्या काळातील चलन कोणत्या नावाने ओळखत ते शोधा.

उत्तर : ----------

---

४) महाराष्ट्रात आलेल्या प्राचीन प्रवाश्यांची माहिती शोधा.

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

२) वरील कृती केल्यावर समजले ते थोडक्यात लिह.

उत्तर ---------- :

अधिक माहिती येथून मिळावा:

१) DIKSHA App

२) Google App

- **या प्रश्नांची उत्तरे शोधु :**

१) महाराष्ट्रातील प्राचीन मंदिरे कोणकोणती आहेत?

उत्तर : ----------

---

२) महाराष्ट्रातील ऐतिहासिक ठिकाणाची नवे लिहा.

उत्तर : ----------

---

३) महाराष्ट्रातील किल्ल्यांची नवे लिहा.

उत्तर : ----------

---

४) महाराष्ट्रातील सण?समारंभ कोणकोणती आहेत-

उत्तर : ----------

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)** **दिवस : ४४**

विषय : इतिहास **संदर्भ :- इयत्ता : ६ वी**

अध्ययन निष्पत्ती : महत्वाची राज्ये,राजघराणी यांचे लक्षणीय योगदान स्पष्ट करतात.

- **पहिले काही बाबी आठवूयात :**

१) भारतात सोन्याची नाणी पडण्याची सुरुवात करणारे राजे कोणते?

उत्तर : ----------

---

२) कनिष्कने काश्मीरमध्ये वसवलेले शर कोणते?

उत्तर : ----------

---

३) हर्षवर्धन राजा आपली संपत्ती दर पाच वर्षांनी प्रजेला दान का करत असे?

उत्तर : ----------

---

४) तक्ता पुढील मुद्द्यांच्या आधारे तयार करा.

मुद्दे	गुप्त राजघराणे	वर्धन राजघराणे
संस्थापक		
राज्यविस्तार		

कार्य		

मदत हवी आहे काय ?

१) DIKSHA App **https://tinyurl.com/y3w5odoj**

https://tinyurl.com/y36qokoh

https://tinyurl.com/y377etcg

https://tinyurl.com/yy2w3nqy

२) Google Earth

३) इयत्ता ६ वी चे पाठ्यपुस्तक

करून पाहूयात :

१) शिवाजी महाराजांचा राज्यभिषेक तुमच्या शब्दात लिहा .

आवश्यक साहित्य इतिहासाचे पाठ्यपुस्तक ,जुनी नाणी

कृती :

1)इंडो – ग्रीक राजे यांच्या बद्दल माहिती लिहा.

उत्तर : ----------

---

2)शुंग घराणे माहिती लिहा .

उत्तर : ----------

- **काय समजले?**

३) वरील कृती केल्यावर तुला मौर्य साम्राज्यानान्त्राची राज्ये पाठात काय समजले ते लिही

उत्तर ---------- :

- **अधिक माहिती येथून मिळावा:**

१) DIKSHA App

https://tinyurl.com/y3w5odoj

https://tinyurl.com/y36qokoh

https://tinyurl.com/y377etcg

https://tinyurl.com/yy2w3nqy

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course)शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१

इयत्ता : सातवी **विषय : (इ.भू.ना.)**

गुण :- १८

प्रश्न १ला :- एका शब्दात लिहा **गुण :- ३**

हर्षवर्धनाच्या जीवनावरील बानभट्ट यांनी लिहिलेला ग्रंथ ----------

तालुक्यात शांतता व सुव्यवस्था राखण्याची जबाबदारी----------

कर्नाटकातील चालुक्याची राजधानी ----------

प्रश्न २ रा :- योग्य जोड्या लावा **गुण :- ४**

१) बौध धर्म	अ) ग्रामपंचायत
2) इस्लाम धर्म	ब) आर्यसत्ये
3) जैन धर्म	क) कुरआन
४) शहरी शासन व्यवस्था	ड) नगरपरिषद
	इ) त्रीरत्ने

प्रश्न 3 रा :- खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा **गुण :- १०**

१) मानवी समाजजीवन कोणत्या गोष्टींवर अवलंबून असते?

उत्तर : ----------

---

२) समाजात कायद्याची गरज का असते?

उत्तर : ----------

---

3) सम्राट अशोकाने कोणकोणती लोकोपयोगी कामे केली ?

उत्तर : ----------

---

४) जिल्हापरिषदेची कार्ये स्पष्ट करा.

उत्तर : ----------

---

५) तुम्ही शालेय मंत्रिमंडळात मुख्यमंत्री आहात असे असल्यास तुम्ही कोणती कार्य प्राधान्य क्रमाने कराल .

उत्तर : ----------

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष 2021-2022

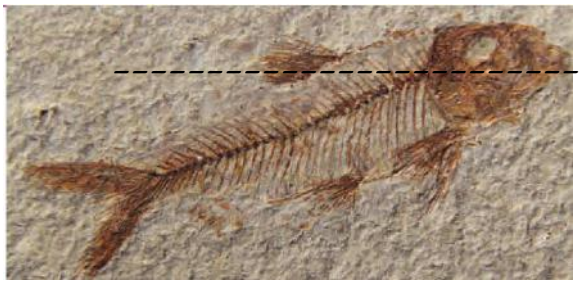
इयत्ता : 7 वी विषय : सामाजिक शास्त्र (भूगोल) दिवस : ४५

==========

एकूण वेळ : 25 मिनिटे सेतू अभ्यासक्रम चाचणी – 3 एकूण गुण – 12

प्रश्न 1 : खालील चित्रांचे निरीक्षण करून त्याबद्दल प्रत्येकी थोडक्यात माहिती लिही. (गुण – 2)

अ)

प्रश्न 2 : खालील तक्त्यापूर्ण करा. (गुण – 2)

खडकांचा प्रकार	मूळ खडक	छायाचित्र	रूपांतरित खडक	छायाचित्र
अग्निजन्य	ग्रॅनाईट		नीस	
अग्निजन्य			ॲम्फिबोलाईट	
स्तरित	चुनखडक			

प्रश्न 3 : पृथ्वीगोल व कागदावरील नकाशातील फरक सांग. (गुण – 2)

प्रश्न 4 : जोड्या लावा. (गुण 2)

अ)

(1 हवेशी संबंधित बातमी

(2हवामानाशी संबंधित बातमी

प्रश्न 8 : खालील उतारा वाचून प्रश्नांची उत्तरे लिही. (गुण – 4)

माझे गाव पूर्णा नदीच्या काठावर वसलेले आहे. हे नदी आमच्या जीवनाचा अविभाज्य भाग आहे. माझे लहानपणी म्हणजे जेव्हा मी प्राथमिक शाळेत शिकायचो तेव्हा 'पूर्णा' बाराही महिने वाहायची. अगदी उन्हाळ्यातसुद्धा तिची छोटी संथ धार अखंड वाहायची. आमचे गाव मोठे होत गेले आणि नदी छोटी! मला आठवते मी हायस्कूल मध्ये असताना तिचा उन्हाळ्यातील प्रवाह खंडीत झाला. मी महाविद्यालयात शिकायला गेलो तेव्हा तर संपूर्ण हिवाळ्यात ही नदीचा प्रवाह अखंड सुरु नव्हता आणि आता अशी स्थिती आहे की आमची पूर्णा केवळ पावसाळ्यात वाहते.

काही वर्षापूर्वीची पूर्णा आणि आताची पूर्णा यात खूप बदल आहे. आधी वर्षभर वाहणारी पूर्णा आता वाहते तेव्हा अनियंत्रित पूर पूर असते.... नाहीतर कोरडे पात्र! नदीने तिचे वागणे बदलविले पाहिजे.

प्रश्न अ) वरील उतारा कोणत्या नैसर्गिक संसाधनाशी सबंधित आहे? (गुण – 1)

उत्तर : ----------

प्रश्न आ) नदीच्या वागण्यामध्ये काय बदल झाला असे लेखकाला वाटते? (गुण – 1)

उत्तर : ----------

प्रश्न इ) उताऱ्याच्या शेवटी लेखक म्हणतो की, "नदीने तिचे वागणे बदलविले पाहिजे." लेखकाच्या या मताशी तू सहमत आहे का? तुझ्या मते कोणी वागणे बदलविणे आवश्यक आहे? आणि काय बदल केला जावा?

(गुण – 2)

उत्तर : ----------

==========